

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Навчально-науковий інститут «Українська інженерно-педагогічна академія»
Кафедра педагогіки, методики та менеджменту освіти

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

магістра

на тему

«Технологія формування комунікативної компетентності мігрантів у процесі
вивчення європейської португальської мови»

(тема кваліфікаційної роботи)

Виконала: студентка 2 курсу, групи ДОПН 24мг.

спеціальності: 011 Освітні, педагогічні науки

(код і найменування спеціальності)

 / Марина ПОЧИНСЬКА
(підпис) (ім'я та прізвище)

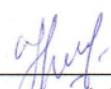
Керівник / Вероніка БАКАТАНОВА
(підпис) (ім'я та прізвище)

Рецензент / Тетяна ЛАЗАРЄВА
(підпис) (ім'я та прізвище)

«До захисту допущено»

Завідувачка кафедри / Наталія БРЮХАНОВА
(підпис) (ім'я та прізвище)

Нормоконтроль / Наталія БОЖКО
(підпис) (ім'я та прізвище)

Секретар ЕК / Наталія МУРИНОВИЧ
(підпис) (ім'я та прізвище)

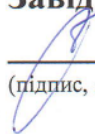
Харків – 2025 рік

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Навчально-науковий інститут «Українська інженерно-педагогічна академія»
Кафедра педагогіки, методики та менеджменту освіти
Рівень освіти другий (магістерський)
Спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки
Освітньо-професійна програма «Освітні, педагогічні науки»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувачка кафедри

 Наталія БРЮХАНОВА
(підпис, ініціали, прізвище)

“29” вересня 2025 року

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу
другого (магістерського) рівня вищої освіти

студентки Починської Марини Володимирівни

1. Тема: «Технологія формування комунікативної компетентності мігрантів у процесі вивчення європейської португальської мови»

затверджена наказом по академії № 4801-5/3664 від «06» жовтня 2025 р.

2. Термін здачі закінченої роботи «27» листопада 2025 р.

3. Вихідні дані до роботи/проєкту: Об’єкт дослідження: процес мовної адаптації мігрантів різних вікових категорій у Португалії.

Предмет дослідження: педагогічна технологія формування комунікативної компетентності мігрантів у процесі вивчення європейської португальської мови.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати, розробити та частково експериментально перевірити педагогічну технологію формування комунікативної компетентності дітей та дорослих мігрантів у процесі вивчення європейської португальської мови.

Завдання дослідження: здійснити теоретичний аналіз понять «комунікативна компетентність», «мовна адаптація мігрантів», «педагогічна технологія» у сучасній науці; визначити психолого-педагогічні особливості мовного розвитку дітей-переселенців та навчання дорослих мігрантів; розробити модель технології формування комунікативної компетентності, орієнтовану на різновікові групи мігрантів; створити комплекс навчально-методичних засобів (словники AlgoApp, інтерактивні ігри, Kahoot, відеоуроки на авторському YouTube-каналі, казки, проєктні завдання); провести часткову експериментальну перевірку ефективності розробленої технології; надати методичні рекомендації щодо впровадження технології у практику навчання європейської португальської мови мігрантів.

5.Перелік графічного матеріалу (презентаційний матеріал): презентація доповіді за результатами дослідження з використанням комп'ютерної презентаційної програми Power Point.

6. Дата видачі завдання «29» вересня 2025 р.

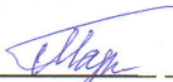
Керівник

(підпис)

Вероніка БАКАТАНОВА

(ім'я, прізвище)

Завдання прийняв до виконання

(підпис)

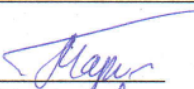
Марина ПОЧИНСЬКА

(ім'я, прізвище)

**КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН-ГРАФІК
виконання кваліфікаційної роботи**

№ з/п	Назва етапів роботи та питань, які мають бути розроблені відповідно до завдання	Термін виконання	Позначки керівника про виконання завдань
1	Аналіз наукових джерел із проблеми формування комунікативної компетентності та мовної адаптації мігрантів.	15.10.2025	виконано
2	Розроблення моделі педагогічної технології формування комунікативної компетентності мігрантів. Створення навчально-методичного комплексу: авторського посібника "Apoio 4.º ano", інтерактивних вправ (Kahoot, Wordwall, Interacty, Miro AlgoApp), коротких відеоуроків на YouTube-каналі викладача, візуальних матеріалів із персонажами Azulinho та Azulinha.	30.10.2025	виконано
3	Аналіз та інтерпретація результатів експерименту з використанням методів статистичної обробки даних.	15.11.2025	виконано

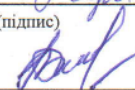
Студент

(підпис)

Марина ПОЧИНСЬКА

(ім'я, прізвище)

Нормоконтроль

(підпис)

Наталія БОЖКО

(ім'я, прізвище)

РЕФЕРАТ

Робота містить 109 с., 2 рис., 13 табл., 45 джерел, 12 додатків.

Мета дослідження - теоретично обґрунтувати, розробити та частково експериментально перевірити педагогічну технологію формування комунікативної компетентності дітей та дорослих мігрантів у процесі вивчення європейської португальської мови.

Об'єкт дослідження - процес мовної адаптації мігрантів різних вікових категорій у Португалії.

Предмет дослідження - педагогічна технологія формування комунікативної компетентності мігрантів у процесі вивчення європейської португальської мови.

Методи дослідження: теоретичні (аналіз і синтез психолого-педагогічної, методичної та лінгвістичної літератури; моделювання педагогічної технології); емпіричні (анкетування, спостереження, інтерв'ю, тестування рівня комунікативної компетентності, експериментальний метод); статистичні (кількісний і якісний аналіз результатів, t-критерій Стьюдента, критерій Вілкоксона - Манна-Уїтні).

Основні результати. Розроблено педагогічну технологію формування комунікативної компетентності мігрантів, що поєднує комунікативно-діяльнісний, міжкультурний та цифрово-інтерактивний підходи. Створено комплекс авторських навчально-методичних матеріалів: посібник "Apoio 4.º ano", інтерактивні вправи Kahoot, Wordwall, Interacty, Miro, флешкартки AlgoApp, відеоуроки на YouTube-каналі викладача, казкові історії з персонажами Azulinho та Azulinha.

Експериментальна перевірка, проведена серед 20 українських мігрантів (10 дітей та 10 дорослих), підтвердила ефективність технології: середній рівень комунікативної компетентності зріс із 1,4 до 2,7 бала, мотивація до навчання - із 2,3 до 4,4 бала. Найвиразніший приріст зафіксовано у психологічному (+1,7) та стратегічному (+1,4) компонентах.

Наукова новизна полягає в уточненні структури комунікативної компетентності мігрантів у міжвіковому контексті, яка інтегрує цифрові інструменти, міжкультурний компонент і візуально-емоційні засоби навчання.

Практичне значення полягає у створенні та впровадженні авторської технології, що може бути використана у школах, мовних центрах, програмах інтеграції мігрантів і дистанційному навчанні.

Ключові слова: комунікативна компетентність, педагогічна технологія, мовна адаптація, європейська португальська мова, мігранти, інтерактивне навчання, мотивація, міжкультурна комунікація, цифрові інструменти, адаптація, стратегічні уміння.

ABSTRACT

The work contains 109 p., 2 figures, 13 tables, 45 sources, 12 appendices.

The aim of the study is to theoretically substantiate, develop, and partially experimentally test a pedagogical technology for developing the communicative competence of migrant children and adults in the process of learning European Portuguese.

The object of the study is the process of language adaptation of migrants of different age groups in Portugal.

The subject of the study is the pedagogical technology of forming communicative competence of migrants in the process of learning European Portuguese.

Research methods: theoretical (analysis and synthesis of psychological, pedagogical, methodological, and linguistic literature; modeling of pedagogical technology); empirical (questionnaires, observation, interviews, testing of communicative competence, experimental method); statistical (quantitative and qualitative analysis of results, Student's t-test, Wilcoxon-Mann-Whitney test).

Main results. A pedagogical technology for developing migrants' communicative competence has been developed, combining communicative-activity, intercultural, and digital-interactive approaches. A set of original teaching materials has been created: the Apoio 4.º ano manual, interactive exercises on Kahoot, Wordwall, Interacty, and Miro, AlgoApp flashcards, video lessons on the teacher's YouTube channel, and fairy tales featuring the characters Azulinho and Azulinha.

An experimental test conducted among 20 Ukrainian migrants (10 children and 10 adults) confirmed the effectiveness of the technology: the average level of communicative competence increased from 1.4 to 2.7 points, and motivation to learn increased from 2.3 to 4.4 points. The most significant increase was recorded in the psychological (+1.7) and strategic (+1.4) components.

The scientific novelty lies in clarifying the structure of migrants' communicative competence in an intergenerational context, which integrates digital tools, intercultural components, and visual-emotional teaching aids.

The practical significance lies in the creation and implementation of the author's technology, which can be used in schools, language centers, migrant integration programs, and distance learning.

Keywords: communicative competence, pedagogical technology, language adaptation, European Portuguese, migrants, interactive learning, motivation, intercultural communication, digital tools, adaptation, strategic skills.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МІГРАНТІВ.....	15
1.1. Поняття, структура та складники комунікативної компетентності.....	16
1.2. Мовна адаптація дорослих і дітей-мігрантів: психолого-педагогічні особливості та бар'єри.....	25
1.3. Підходи до формування комунікативної компетентності у вивченні європейської португальської мови.....	30
Висновки до розділу 1.....	34
2. ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ПОРТУГАЛЬСЬКОЇ МОВИ.....	36
2.1. Модель технології: мета, принципи, компоненти, етапи та очікувані результати.....	36
2.2. Зміст і засоби реалізації технології.....	41
2.3. Оцінювання сформованості комунікативної компетентності: критерії, показники та рівні.....	49
Висновки до розділу 2.....	56
3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ РОЗРОБЛЕНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ	58
3.1. Організація і методика часткової експериментальної перевірки.....	58
3.2. Формувальний етап: апробація технології.....	63
3.3. Аналіз і інтерпретація результатів експериментальної роботи.....	75
3.4. Узагальнення, методичні рекомендації і перспективи подальших досліджень.....	81
Висновки до розділу 3.....	84
ВИСНОВКИ.....	86
ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	88
ДОДАТКИ.....	9

ВСТУП

Актуальність теми

Сучасні міграційні процеси, спричинені соціально-економічними, політичними та воєнними чинниками, істотно впливають на структуру європейського освітнього простору. Унаслідок повномасштабної війни в Україні мільйони людей були вимушені шукати притулку в країнах Європейського Союзу, зокрема в Португалії, де українська громада стала однією з найчисленніших. Цей контекст створює нові виклики для системи освіти, орієнтованої на інтеграцію дітей та дорослих мігрантів у мовне, культурне й соціальне середовище країни проживання [36].

Опанування португальської мови стає ключовим чинником соціалізації, комунікації та професійної реалізації. Для дітей мігрантів володіння мовою означає не лише можливість успішно навчатися у школі, а й адаптуватися до нової системи цінностей, навчальної культури, спілкування з однолітками. Для дорослих - це інструмент працевлаштування, взаємодії з роботодавцями, медичними установами, адміністративними службами, участі у громадському житті [23; 40]. Таким чином, мова виступає не лише освітнім, а й соціальним і психологічним ресурсом інтеграції особистості.

Мовна адаптація у таких умовах набуває статусу необхідної передумови успішної інтеграції. Вона охоплює не лише оволодіння граматиною й лексиною, а передусім розвиток комунікативної компетентності — здатності ефективно й адекватно взаємодіяти в реальних життєвих ситуаціях, враховуючи соціокультурні норми, мовні ролі та контексти спілкування. Поняття комунікативної компетентності та її структура ґрунтовно висвітлені в роботах, а також у сучасних дослідженнях системи комунікативного навчання мов [5; 12; 13; 24; 34]. Останні роботи показують, що сформована комунікативна компетентність істотно впливає на успішність оволодіння другою мовою й розвиток говоріння [1; 18; 19; 25].

Попри активний розвиток програм з викладання португальської мови для іноземців, більшість існуючих курсів орієнтовані на традиційний граматико-перекладний підхід, що не відповідає реальним потребам мігрантів. Заняття часто

зосереджуються на теоретичних аспектах, без моделювання життєвих ситуацій і міжкультурних контекстів. Це призводить до того, що дорослі учні, навіть засвоївши граматичні структури, не можуть ефективно спілкуватися в побутових або професійних ситуаціях, а діти не мають достатнього рівня мовної підтримки для повноцінного засвоєння шкільної програми. У науковій літературі підкреслюється, що комунікативний підхід і технології Communicative Language Teaching (CLT) є базовою стратегією викладання іноземних мов, зокрема в умовах онлайн і змішаного навчання [18; 25; 34; 35]. Доведено, що використання комунікативних вправ, рольових ігор, ситуативних діалогів та інтерактивних завдань сприяє підвищенню якості говоріння й загальної мовленнєвої активності студентів [3; 18; 25].

Водночас для мігрантів важливе не лише формальне опанування мовних структур, а й соціокультурний, емоційний і мотиваційний компоненти навчання. Дослідження, присвячені освітнім мігрантам й іншомовній підготовці підкреслюють значення спеціально організованого навчального середовища, яке знижує тривожність, підтримує мотивацію та сприяє реальній інтеграції [36; 40].

Особливу складність становить поєднання потреб різних вікових груп - дітей-переселенців і дорослих мігрантів. Діти легше засвоюють нову фонетику та лексику, проте потребують емоційної підтримки, візуально-ігрових форм роботи та казкових сюжетів [9; 30]. Дорослі мають сформовану систему рідної мови, що ускладнює інтеріоризацію іншомовних структур, однак вони орієнтуються на усвідомлене навчання, прагматичні цілі й професійну самореалізацію [1; 24; 28]. Теорія самодетермінації мотивації (R. Ryan, E. Deci) показує, що внутрішня мотивація, відчуття автономії та компетентності є критично важливими для успішного й стійкого вивчення мови [27].

Паралельно із психолого-педагогічними аспектами важливо враховувати технологічний вимір. Цифровізація освіти та розвиток інтерактивних ресурсів зумовили перехід до моделей змішаного й онлайн-навчання, які активно застосовуються і в мовній освіті [8; 22; 23; 31; 39; 42]. Роботи С. Redecker, М. Peters, А. Karimi, А. Althubyani, Y. Zou, Н. Yaseen та ін. демонструють, що цифрова компетентність викладачів і використання адаптивних, ігрових, мультимедійних

технологій прямо впливають на залученість учнів, ефективність самостійної роботи й гнучкість навчального процесу [2; 12; 21; 23; 26; 37; 39; 42].

Особливий інтерес у контексті даного дослідження становлять візуальні, мультимедійні й відеозасоби. Метадослідження з візуалізації в освіті (J. Schoenherr, B. Shapiro, J. Farrar) та теорія подвійного кодування А. Раівіо й мультимедійного навчання R. Mayer підтверджують, що поєднання вербального та візуального каналів суттєво покращує запам'ятовування, розуміння тексту і розвиток мислення [9; 16; 17; 20; 30; 31]. У сфері навчання іноземних мов використання відео й візуальних історій розглядається як ефективний засіб формування слухової чутливості, інтонаційних моделей та комунікативної компетентності [18; 22; 29].

Окремий пласт становлять дослідження, присвячені саме португальській мові як іноземній (PLNM). У працях J. Guerra, C. Monteiro, L. Santos, M. Simone de Meneses, A. Williams аналізуються підручники, письмова й усна комунікація, міжкультурний підхід та систематичне формування компетентностей у курсах португальської мови [10; 11; 18; 29; 32; 38]. Однак більшість цих робіт орієнтовані на класичні освітні контексти (школа, університет) і рідко враховують специфіку мовної адаптації вимушених мігрантів.

Методологічною основою розроблення педагогічної технології у дослідженні виступають праці, присвячені педагогічному моделюванню й проєктуванню освітнього середовища, де підкреслюється важливість системності, поетапності, чіткого визначення компонентів і критеріїв оцінювання [14; 43; 44; 45]. Ці підходи дозволяють розглядати технологію формування комунікативної компетентності мігрантів як цілісну модель, що поєднує цілі, зміст, форми, методи, засоби та результати.

Таким чином, виникає суперечність між суспільною потребою у створенні ефективної педагогічної технології для дітей і дорослих мігрантів та недостатнім рівнем науково-методичного забезпечення процесу формування комунікативної компетентності у контексті європейської португальської мови.

Отже, актуальним є розроблення цілісної технології формування комунікативної компетентності, що інтегрує сучасні лінгводидактичні, психолого-педагогічні та цифрові підходи, враховує специфіку вікових груп і спрямована на

забезпечення ефективної мовної адаптації, міжкультурної взаємодії та соціальної інтеграції українських мігрантів у Португалії.

Об'єкт дослідження

Процес мовної адаптації мігрантів різних вікових категорій у Португалії.

Предмет дослідження

Педагогічна технологія формування комунікативної компетентності мігрантів у процесі вивчення європейської португальської мови.

Мета дослідження

Теоретично обґрунтувати, розробити та частково експериментально перевірити педагогічну технологію формування комунікативної компетентності дітей та дорослих мігрантів у процесі вивчення європейської португальської мови.

Гіпотеза дослідження

Якщо процес навчання європейської португальської мови буде організовано на основі педагогічної технології, що інтегрує комунікативно-діяльнісний, міжкультурний і цифрово-інтерактивний підходи, то це сприятиме підвищенню рівня комунікативної компетентності мігрантів різного віку, тому що навчання відбуватиметься у реалістичних комунікативних ситуаціях, із залученням вікововідповідних форм роботи (ігрових, проєктних, інтерактивних), що активізують мотивацію й формують стійкі мовленнєві навички, за умови, що педагогічна технологія буде системною, послідовною, забезпеченою навчально-методичними матеріалами та психологічно комфортним середовищем.

Завдання дослідження

1. Здійснити теоретичний аналіз понять "комунікативна компетентність", "мовна адаптація мігрантів", "педагогічна технологія" у сучасній науці.
2. Визначити психолого-педагогічні особливості мовного розвитку дітей-переселенців та навчання дорослих мігрантів.
3. Розробити модель технології формування комунікативної компетентності, орієнтовану на різновікові групи мігрантів.
4. Створити комплекс навчально-методичних засобів (словники AlgoApp, інтерактивні ігри, Kahoot, відеоуроки на авторському YouTube-каналі, казки, проєктні завдання).

5. Провести часткову експериментальну перевірку ефективності розробленої технології.

6. Надати методичні рекомендації щодо впровадження технології у практику навчання європейської португальської мови мігрантів.

Методи дослідження

Теоретичні: аналіз і синтез психолого-педагогічної, методичної та лінгвістичної літератури; моделювання педагогічної технології.

Емпіричні: анкетування, спостереження, інтерв'ю, тестування рівня комунікативної компетентності, експериментальний метод.

Статистичні: кількісний і якісний аналіз результатів, методи математичної статистики (t-критерій Стюдента, критерій Вілкоксона - Манна-Уїтні).

Методологічна база дослідження

Філософська основа - гуманістична парадигма освіти.

Загальнонаукові підходи - компетентнісний, комунікативно-діяльнісний, системний, міжкультурний, андрагогічний.

Конкретно-наукова база - концепції мовної освіти, викладені у Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти (CEFR - Common European Framework of Reference for Languages), а також сучасні теорії комунікативної компетентності й комунікативного навчання мов, представлені в працях T. Lillis, S. Qizi, S. Alimatova, B. Obenza, R. Rahmawati та ін. [1; 5; 13; 18; 19; 24; 25; 34; 35]. Важливим методологічним підґрунтям є дослідження мотивації навчання й теорія самодетермінації R. Ryan та E. Deci, які підкреслюють роль внутрішньої мотивації, автономії та відчуття компетентності в освітньому процесі [27].

Технологічний рівень - використання інтерактивних та мультимедійних засобів, гейміфікації, асоціативно-візуального підходу до навчання мовлення. Побудова педагогічної технології та її моделі ґрунтується на підходах педагогічного моделювання й проєктування освітнього середовища, розроблених у працях E. Lodatko, I. Дарманської, Р. Мартинової, В. Михайлова [14; 43–45].

Наукова новизна одержаних результатів

- уточнено сутність поняття "комунікативна компетентність мігрантів" у міжвіковому контексті;

- визначено структуру та компоненти комунікативної компетентності для дітей і дорослих у процесі вивчення європейської португальської мови;
- розроблено педагогічну технологію формування комунікативної компетентності, що інтегрує різновікові підходи, цифрові інструменти та міжкультурний компонент;
- частково експериментально перевірено ефективність запропонованої технології.

Практичне значення одержаних результатів

Розроблені методичні матеріали (словники AlgoApp, інтерактивні вправи, казки, відеоуроки на YouTube-каналі викладача, Kahoot, Wordwall, Interacty, Miro, (див. Додаток А-Л, П)) можуть бути використані у навчанні дітей-переселенців у школах Португалії, на мовних курсах для дорослих, у центрах інтеграції мігрантів, а також у дистанційних формах навчання. Технологія може слугувати основою для розроблення освітніх програм і підготовки викладачів португальської мови як іноземної.

Практичне значення дослідження полягає також у створенні та впровадженні авторських навчально-методичних матеріалів, спрямованих на формування комунікативної компетентності мігрантів у процесі вивчення європейської португальської мови.

Автором розроблено та офіційно зареєстровано в Португалії (IGAC - Inspeção-Geral das Atividades Culturais) такі об'єкти авторського права:

1. Maryna Pochynska. Авторський навчально-методичний посібник "Apoio 4.º ano: Classes de palavras e funções sintáticas"
 - Номер реєстрації: 636/2025
 - Дата реєстрації: 26.05.2025
 - Тип: *Registo de obra literária*
2. Maryna Pochynska. Візуальні персонажі "Azulinho e Azulinha - Personagens Educativas Maryna Pochynska 2025"
 - Номер реєстрації: 667/2025
 - Дата реєстрації: 30.05.2025
 - Тип: *Desenho, tapeçaria, pintura ou azulejo*

Розроблені матеріали використовувалися під час експериментальної перевірки як дидактичний інструмент для візуалізації граматичних понять, розвитку мовлення та підвищення мотивації учнів. Вони є частиною авторської технології формування комунікативної компетентності мігрантів.

Сертифікати та документи, що підтверджують авторське право, розміщено у відкритому доступі за посиланням:

<https://drive.google.com/drive/folders/1kUKcuZkUh7V3TmyzNQXZeqGS7uF-u-LI?usp=sharing>

Апробація результатів дослідження

Основні положення, результати теоретичних і практичних досліджень за темою магістерської роботи було апробовано на міжнародних науково-практичних конференціях та в науковому журналі:

1. Починська М. В. Засоби інтерактивних технологій в методиці дистанційного викладання португальської європейської мови серед україномовних переселенців // *Розбудова єдиного відкритого інформаційного простору освіти впродовж життя*: збірник матеріалів 7-го Міжнародного науково-практичного WEB-форуму (25-28 березня 2025 р.) / за наук. ред. Т. С. Бондаренко, М. Л. Ростоки. Харків: НАПН України, ДНПБ України, ННІ "УІПА", ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2025. Вип. 6. С. 55-58.
2. Pochynska M. V. Teacher's reflection when evaluating teaching effectiveness // *Future of science: innovations and perspectives*. Proceedings of the 7th International scientific and practical conference. SSPG Publish. Stockholm, Sweden. 2025. Pp. 245-250. URL: <https://sci-conf.com.ua/vii-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferentsiya-future-of-science-innovations-and-perspectives-19-21-05-2025-stokholm-shvetsiya-arhiv/>.
3. Починська М. В. Від традиційної граматики до цифрової візуалізації: інтерактивний підхід у підготовці викладача // *Освіта та технології для розвитку суспільства* / збірник LX Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти (17-21 листопада 2025 р.) / Харків: НАПН України, ДНПБ України, ННІ "УІПА", ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2025.

4. A visual-interactive pedagogical model for systematizing grammatical material as a means of supporting the educational process of future teachers (based on the example of the manual “Modos e Tempos Verbais com o Azulinho”)

Результати апробації підтвердили доцільність використання авторської технології формування комунікативної компетентності мігрантів, зокрема інтерактивних цифрових засобів навчання та методів рефлексії викладача у процесі оцінювання ефективності викладання.

Структура магістерської кваліфікаційної роботи

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Основний текст викладено на 87 сторінках, містить 13 таблиць, 2 рисунка, 45 джерел, 12 додатків, приклади навчально-методичних матеріалів, які відображають результати експерименту.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МІГРАНТІВ

У сучасній педагогічній науці проблема формування комунікативної компетентності посідає центральне місце серед досліджень, що стосуються мовної освіти, соціалізації особистості та міжкультурної взаємодії. Особливої значущості вона набуває в умовах зростання міграційних процесів, коли опанування мови країни перебування стає для дітей і дорослих мігрантів основою інтеграції, професійної мобільності та психологічної адаптації. Дослідження впливу комунікативної компетентності на успішність засвоєння другої мови підтверджують її визначальну роль у мовному розвитку та соціальній взаємодії [1; 20].

Метою цього розділу є теоретичне узагальнення й системний аналіз наукових підходів до формування комунікативної компетентності, виявлення її сутності, структури та компонентів, а також окреслення психолого-педагогічних умов мовної адаптації мігрантів. Розділ ґрунтується на аналізі праць українських, португальських та європейських вчених у галузях педагогіки, психології, лінгводидактики та міжкультурної комунікації [11; 17; 29; 33].

У ході аналізу використано теоретичні методи дослідження - порівняння, класифікацію, систематизацію та узагальнення наукових джерел. Це дозволило визначити основні напрями розвитку поняття "комунікативна компетентність", простежити його еволюцію - від лінгвістичного трактування до комплексного міжкультурного та діяльнісного розуміння, що відповідає сучасним стандартам мовної освіти Ради Європи (CEFR), поданим у працях Redecker [27] та актуалізованих у дослідженнях щодо цифрової компетентності викладачів [2; 22].

У структурі розділу розглянуто три взаємопов'язані аспекти:

- у підрозділі 1.1 проаналізовано сутність і структуру поняття "комунікативна компетентність", визначено її складники відповідно до сучасних теорій і стандартів (CEFR);

- у підрозділі 1.2 висвітлено психолого-педагогічні особливості мовної адаптації дорослих і дітей-мігрантів, а також бар'єри, що ускладнюють процес навчання;
- у підрозділі 1.3 узагальнено підходи та методики формування комунікативної компетентності під час вивчення європейської португальської мови, що стали основою для розроблення авторської педагогічної технології.

Таким чином, перший розділ створює науково-теоретичне підґрунтя для подальшого обґрунтування структури педагогічної технології формування комунікативної компетентності мігрантів, яка буде представлена в другому розділі.

1.1. Поняття, структура та складники комунікативної компетентності

Проблема формування комунікативної компетентності є однією з ключових у сучасній педагогічній науці, психології та методиці викладання іноземних мов. Вона набуває особливого значення у контексті багатомовності, культурного різноманіття та глобальної мобільності населення. Для мігрантів, які опановують мову країни проживання, комунікативна компетентність є не лише освітнім результатом, а й умовою соціальної адаптації, інтеграції в нове середовище та реалізації права на освіту й працю.

Еволюція поняття комунікативної компетентності

У сучасній науці комунікативна компетентність розглядається як багатовимірне явище, що поєднує лінгвістичні, соціокультурні, когнітивні та стратегічні компоненти. Одним із фундаментальних джерел трактування цього поняття є стаття Lillis [13], у якій підкреслено, що комунікативна компетентність виходить за межі володіння граматикою і передбачає здатність доречно діяти в різних соціальних ситуаціях.

Сучасні дослідження також підтверджують, що комунікативна компетентність у процесі вивчення другої мови формується як цілісна система, що включає мовні знання, навички використання мови в різних умовах, а також здатність до стратегічного подолання труднощів [5; 19].

З позицій лінгводидактики комунікативна компетентність є результатом інтеграції:

1. Лінгвістичний - знання фонетики, морфології, синтаксису, лексики, семантики;
2. Соціолінгвістичний - здатність добирати мовні засоби відповідно до ситуації, соціальної ролі, статусу співрозмовника;
3. Дискурсивний - уміння логічно й послідовно будувати висловлювання, забезпечуючи зв'язність тексту;
4. Стратегічний - уміння долати комунікативні труднощі шляхом переформулювання, уточнення, використання невербальних засобів.

У науковій літературі наявні різні моделі структури комунікативної компетентності. Огляд сучасних підходів до її оцінювання подано у праці Lillis [13] та в аналітичній статті Barbaneagra & Usafí [5], де зазначено, що компетентність повинна включати мовні знання (*linguistic knowledge*), уміння застосовувати мову в соціальному контексті (*sociolinguistic appropriateness*), дискурсивно-текстову організацію висловлювання, стратегії подолання труднощів у спілкуванні.

Європейські стандарти мовної освіти (CEFR), на які спирається сучасна методика викладання португальської мови, підкреслюють, що комунікативна компетентність охоплює також соціокультурну компетентність, тобто знання культурних норм, традицій, правил ввічливості, що формує здатність до міжкультурної взаємодії. Ця ідея узгоджується з висновками Saienko, Olizko & Cunha [28], які доводять, що розвиток міжкультурної обізнаності значно підвищує ефективність комунікації в іншомовному середовищі.

Слід зазначити, що комунікативна компетентність не є суто мовною категорією, а становить комплексну якість особистості, яка формується у взаємодії мовного, когнітивного та емоційно-мотиваційного компонентів.

У дослідженнях Rahmawati et al. та Ryan & Deci [25; 27] наголошується, що успішність комунікації значною мірою залежить від мотивації, внутрішньої готовності до взаємодії та зниження психологічної напруги. Це особливо важливо для мігрантів, котрі стикаються з емоційним стресом і міжкультурними бар'єрами. Крім того, формування комунікативної компетентності пов'язане з постійним розвитком "міжмовної системи" (*interlanguage*), що описана в низці досліджень про

поступове вдосконалення мовних навичок через практику й самоусвідомлення [18; 19].

Європейський та український науковий контекст

У Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти комунікативна компетентність визначається як "здатність діяти мовно у соціальних контекстах, використовуючи мовні ресурси для виконання комунікативних завдань". У структурі CEFR виокремлюються три ключові компоненти комунікативної компетентності [26]:

- лінгвістичний (граматичний, фонологічний, орфографічний);
- соціолінгвістичний (норми ввічливості, соціальні ролі, реєстри мовлення);
- прагматичний (уміння будувати й інтерпретувати дискурси з урахуванням комунікативних намірів).

Крім того, у сучасних доповненнях CEFR підкреслюється роль плюрилінгвальної компетентності - уміння комбінувати знання кількох мов і культур у реальному спілкуванні.

У більшості українських і міжнародних досліджень комунікативна компетентність розглядається як інтегративна якість особистості, що охоплює мовні знання, уміння, соціокультурну обізнаність і мотиваційно-афективні характеристики. Такий підхід простежується у працях, присвячених розвитку комунікативних навичок у багатомовному та міжкультурному середовищі [5; 28; 29]. У цих роботах підкреслюється, що комунікативна компетентність інтегрує мовні знання та соціальні норми, формується через діяльність і взаємодію, залежить від культурного контексту та мотивації учня, включає здатність адаптувати мовлення відповідно до ситуації.

Особливо важливою для мігрантів є соціокультурна компетентність, що охоплює знання традицій, норм поведінки, невербальних кодів і культурних моделей країни проживання. Це підтверджують дослідження міжкультурної комунікації в освітньому середовищі [14; 23; 26; 28] та аналіз португальських підручників як інструментів міжкультурної освіти [10; 11].

Таким чином, у сучасній науці комунікативна компетентність трактується не лише як результат вивчення мови, а як комплексна система знань, умінь, установок і цінностей, що дозволяє людині ефективно діяти в соціокультурному середовищі.

Аналіз міжнародних і вітчизняних підходів дозволив узагальнити основні компоненти комунікативної компетентності (див. табл. 1.1), що повторюються у більшості сучасних моделей, у тому числі й у CEFR [26], а також у працях про розвиток письма, говоріння та міжкультурної взаємодії [11; 18; 19].

Таблиця 1.1

Структура та складники комунікативної компетентності

Компонент	Зміст	Практичне виявлення
Лінгвістичний	Знання граматичних, фонетичних, орфографічних та лексичних норм мови.	Побудова правильних фраз, володіння базовою лексикою та орфографією, уміння розуміти і створювати висловлювання.
Соціолінгвістичний	Здатність добирати мовні форми залежно від соціальної ролі, ситуації, статусу.	Використання ввічливих форм, відповідних звертань, розуміння культурних норм поведінки.
Прагматичний (дискурсивний)	Уміння організовувати висловлювання відповідно до мети спілкування, логіки, послідовності.	Створення зв'язних текстів, підтримка розмови, уміння аргументувати.
Соціокультурний	Знання традицій, звичаїв, норм, ментальних особливостей народу-носія мови.	Розуміння культурних символів, звичаїв, невербальних знаків, адаптація до іншої культури.
Стратегічний	Уміння подолати мовленнєві труднощі, використовуючи компенсаторні стратегії.	Перепитування, перефразування, використання жестів, міміки, пояснення через контекст.
Психологічний (афективний)	Емоційна стійкість, готовність до іншомовного спілкування, толерантність до невизначеності.	Впевненість під час спілкування, позитивне ставлення до помилок, відкритість до нового досвіду.

Таку структуру доцільно застосовувати під час навчання мігрантів, адже вона охоплює як когнітивний, так і соціально-емоційний аспекти мовного розвитку. Розглянемо специфіку формування комунікативної компетентності у двох вікових групах - дітей і дорослих мігрантів.

Комунікативна компетентність у контексті навчання мігрантів

Для дітей і дорослих мігрантів комунікативна компетентність є не лише навчальним результатом, а й засобом соціальної інтеграції. Опанування мови дозволяє дитині-переселенцю комфортно почуватися у школі, брати участь у груповій роботі, налагоджувати дружні стосунки. Для дорослих - це можливість взаємодіяти з роботодавцями, органами влади, освітніми й медичними установами, що безпосередньо впливає на якість життя.

Сучасні дослідження наголошують, що формування комунікативної компетентності залежить від урахування вікових, когнітивних і мотиваційних особливостей учнів [1; 19; 37]. Згідно з концепцією комунікативного підходу (CLT), навчання має бути побудоване на виконанні реальних комунікативних завдань, що є особливо важливим у навчанні мігрантів [34].

У дитячій освіті, згідно з теоріями, розвиток комунікативної компетентності відбувається через соціальну взаємодію, гру, спільну діяльність [9; 17; 30]. Мовлення дитини розвивається у "зоні найближчого розвитку", тобто через спілкування з дорослими та однолітками, які мають вищий рівень мовної компетенції.

Для обох категорій - дітей і дорослих мігрантів - принциповим є те, що комунікативна компетентність формується в діяльності й через діяльність, коли мовні засоби одразу "працюють" на розв'язання життєвих комунікативних задач. Різниця полягає у провідних механізмах і формах організації:

- Для дітей: провідні форми - гра, сюжетно-рольове моделювання, казка, пісня, візуальні персонажі (на кшталт *Azulinho/Azulinha*), мікропроекти ("шкільний ярмарок", "візит до лікаря", "екскурсія містом"). Мовні функції ("попросити", "пояснити", "запитати про дорогу", "представити себе/сім'ю") уплітаються в емоційно забарвлені ситуації з частою зміною видів діяльності та групових складів. Підтримка розуміння - через візуалізацію, жести, шаблони реплік, ритміко-

інтонаційні вправи. Такі форми сприяють розвитку мовлення як засобу соціалізації та самовираження дітей у новому мовному середовищі.

- Для дорослих: провідні форми - ситуативні тренінги, кейс-метод, симуляції сервісних діалогів (SEF/AIMA, центр зайнятості, банківські послуги, школа дитини), "мовні спринти" (мікроцілі на тиждень), портфоліо компетентностей. Акцент на функціях мовлення ("прокоментувати", "аргументувати", "уточнити/перепросити"), на стратегіях компенсації, на міжкультурних нормах професійної взаємодії. Для дорослих ключовим є формування функціональної грамотності, необхідної для повноцінної участі в суспільному та професійному житті.

Узгоджуючи це з поданою вище структурою компонентів (лінгвістичний, соціолінгвістичний, прагматичний/дискурсивний, соціокультурний, стратегічний, психологічний), доцільно задати операціоналізацію (що саме спостерігаємо/вимірюємо):

1. Лінгвістичний компонент: точність і багатство лексики (частотні теми: сім'я, школа, робота, медицина, адміністративні послуги), контроль базових граматичних структур португальської мови (зокрема, дієслівних форм у *Presente*, *Pretérito Perfeito Simples*, *Futuro Próximo*), коректна вимова, інтонаційна виразність.

Практичні індикатори сформованості: здатність будувати прості й складні речення, розуміти усні та письмові повідомлення побутового й навчального характеру, передавати власну думку з опорою на мовні шаблони.

2. Соціолінгвістичний компонент: уміння добирати мовні засоби відповідно до ситуації, статусу співрозмовника, віку, контексту спілкування. Для дітей - це засвоєння елементарних форм ввічливості ("bom dia", "por favor", "obrigado"), для дорослих - опанування реєстрів мовлення (офіційний, неофіційний, професійний).

Практичні індикатори: адекватне використання форм звертання, уникання комунікативних помилок, що можуть сприйматися як грубість або фамільярність, здатність реагувати відповідно до соціальних норм португальського середовища.

3. Прагматичний (дискурсивний) компонент: уміння організовувати висловлювання відповідно до мети комунікації, логіки та послідовності. У процесі навчання мігрантів цей компонент розвивається через вправи на побудову діалогів,

оповідань, описів, інструкцій, ведення дискусій.

Практичні індикатори: зв'язність і логічність висловлювання, уміння підтримувати діалог, ставити запитання, аргументувати думку, реагувати на репліки співрозмовника.

4. Соціокультурний компонент: знання культурних реалій, звичаїв, свят, норм поведінки, ментальних особливостей носіїв мови. Для дітей - це елементарне ознайомлення з культурними символами (шкільні традиції, казки, пісні, дитячі свята), для дорослих - розуміння культурних кодів у професійному та соціальному спілкуванні.

Практичні індикатори: адекватна поведінка у типовій культурній ситуації (відвідування установ, участь у заходах, взаємодія з місцевими мешканцями), вміння інтерпретувати невербальні сигнали, уникати культурних непорозумінь.

5. Стратегічний компонент: уміння долати мовні труднощі, використовуючи компенсаторні засоби - перефразування, уточнення, використання жестів, міміки, інтонації, звернення по допомогу. Для дітей ці стратегії здебільшого формуються інтуїтивно, через ігрову взаємодію; у дорослих - через спеціально змодельовані комунікативні ситуації.

Практичні індикатори: активне використання комунікативних стратегій у разі дефіциту мовних ресурсів, вміння зберігати контакт і досягати комунікативної мети навіть за умов неповного володіння мовою.

6. Психологічний (афективний) компонент: емоційна стійкість, упевненість під час спілкування, готовність до іншомовного середовища, толерантність до невизначеності та відкритість до нових культурних досвідів. Цей компонент відіграє провідну роль у зниженні "афективного фільтра", який часто блокує мовленнєву активність у мігрантів через страх помилки.

Практичні індикатори: ініціативність у спілкуванні, позитивне ставлення до мовних труднощів, здатність продовжувати комунікацію попри обмеження у знаннях, вияв емпатії до співрозмовників.

Педагогічна технологія формування комунікативної компетентності має бути диференційованою: для дітей - ігрово-моделювальною, з опорою на візуальні

образи, персонажів, асоціації; для дорослих - ситуативно-практичною, проблемно-комунікативною, з акцентом на життєві й професійні ситуації.

Інтеграція з андрагогічними та дитячими освітніми підходами

У дослідженнях з комунікативного навчання та цифрової взаємодії підкреслюється, що дорослі навчаються найбільш ефективно тоді, коли навчання має практичну спрямованість, опирається на попередній життєвий і професійний досвід, дозволяє самостійно регулювати темп і формат роботи, забезпечує високий рівень внутрішньої мотивації [3; 25; 39]. Теорія самодетермінації мотивації (Self-Determination Theory) Ryan і Deci [27] підтверджує, що дорослі стають більш залученими, коли навчання забезпечує автономію, відчуття компетентності, соціальну взаємодію.

У зв'язку з цим технологія навчання дорослих мігрантів має бути діалогічною, відкритою, орієнтованою на реальні життєві цілі (спілкування в службах охорони здоров'я, освітніх закладах, на роботі, в адміністративних установах), такою, що використовує цифрові та інтерактивні інструменти (Kahoot, Google Meet, AnkiApp), ефективність яких доведена у сучасних дослідженнях [2; 23; 42].

Дитяче мовне навчання, згідно з численними сучасними дослідженнями, є найбільш результативним у разі використання гри, візуальних та мультимедійних ресурсів, сюжетно-рольових моделей спілкування, емоційно забарвлених персонажів [9; 17; 30]. Візуальні символи та мультимедійні матеріали активізують когнітивні процеси, полегшують розуміння та запам'ятовування, що особливо важливо для дітей-мігрантів, які одночасно адаптуються до нового мовного й культурного середовища. У цьому контексті використання візуальних персонажів "Azulinho" та "Azulinha", інтерактивних карток, сюжетних казок і відео, мультимедійних завдань є методично доцільним і відповідає принципам мультимедійного навчання та розвитку візуальної грамотності.

Діти найкраще засвоюють нову мову через наслідування, гру, співпрацю, емоційний досвід, часту зміну видів діяльності, гнучкі комунікативні сценарії ("в магазині", "у школі", "день народження", "візит до лікаря"). Такі форми навчання

підтримують мотивацію, соціальну взаємодію і мовне занурення, що є критично важливими чинниками для успішної адаптації дітей-мігрантів.

Незважаючи на вікові відмінності, сучасні дослідження свідчать, що комунікативна компетентність дітей і дорослих формується найефективніше за умов використання реалістичних комунікативних ситуацій, забезпечення візуальної та мультимедійної підтримки, створення психологічно безпечного середовища, застосування компенсаторних і стратегічних технік спілкування. Саме тому використання персонажів "Azulinho e Azulinha", інтерактивних карток, мультимедійних завдань сприяє формуванню іншомовної компетентності на основі позитивних емоцій та асоціативного мислення.

Власне бачення автора

У межах даного дослідження комунікативна компетентність мігрантів трактується як інтегрований особистісно-практичний феномен, що виявляється у здатності використовувати європейську португальську мову для взаємодії в реальних ситуаціях, пов'язаних із навчанням, працею, сімейним і громадським життям. Розроблена автором модель реалізується у навчальних матеріалах, зареєстрованих в IGAC (№ 636/2025, № 667/2025), що забезпечує унікальність і практичну апробацію підходу.

Авторська концепція ґрунтується на таких положеннях:

1. Комунікативна компетентність - це результат і водночас процес соціальної інтеграції.
2. Її формування можливе лише за умов міжкультурного діалогу, де мова виступає засобом порозуміння, а не бар'єром.
3. Для її розвитку необхідно поєднувати традиційні й інноваційні методи: навчальні тексти, інтерактивні платформи (Kahoot, Wordwall, Interacty, Miro AlgoApp), ігрові технології, казкотерапію, рефлексивні завдання (див. Додаток А-Р).
4. Формування комунікативної компетентності повинно розглядатися як безперервний процес, який починається у шкільному середовищі й продовжується у дорослому житті через освітні ініціативи, онлайн-курси, спільноти.

Узагальнюючи, поняття "комунікативна компетентність" еволюціонувало від лінгвістичної інтерпретації до інтегративного міжкультурного підходу. Це складне системне утворення, що поєднує лінгвістичні, соціолінгвістичні, прагматичні, соціокультурні, стратегічні та психологічні компоненти. Для мігрантів вона має особливе значення як механізм соціальної адаптації, засіб подолання комунікативних бар'єрів і включення до нового культурного середовища. Формування комунікативної компетентності має відбуватись із урахуванням вікових, психологічних і мотиваційних відмінностей дітей і дорослих, інтегруючи принципи педагогіки дитинства та андрагогіки. Ефективність її розвитку зростає за умови використання педагогічних технологій, що поєднують інтерактивні, ігрові, цифрові та міжкультурні методи навчання.

1.2. Мовна адаптація дорослих і дітей-мігрантів: психолого-педагогічні особливості та бар'єри

Мовна адаптація мігрантів - це складний соціально-психологічний і педагогічний процес, який полягає у поступовому засвоєнні мови країни проживання, пристосуванні до нової мовної, культурної та ціннісної системи. Для дітей і дорослих цей процес має різні механізми, динаміку та психолого-педагогічні умови, проте спільною залишається його мета - забезпечити ефективну комунікацію та соціальну інтеграцію в новому середовищі.

Сутність і етапи мовної адаптації

У сучасній науковій літературі мовну адаптацію розглядають як частину ширшого процесу культурної інтеграції та соціалізації мігрантів. Дослідження у сфері іншомовної освіти підтверджують, що оволодіння мовою охоплює не лише засвоєння лексико-граматичних структур, а й формування психологічної готовності використовувати мову в автентичних комунікативних ситуаціях [28; 33; 39].

У низці досліджень підкреслюється, що успішність мовної адаптації залежить від низки факторів: соціальної взаємодії, мотивації, ставлення до мовного середовища та рівня включеності у культуру країни перебування. Так, у роботах

Obenza & Mendoza та Saienko, Olizko & Cunha (2021) доведено, що інтенсивність і якість комунікативної практики, участь у спільних діяльностях і позитивне ставлення до носіїв мови безпосередньо впливають на швидкість формування іншомовної компетентності [19; 28].

Психолого-педагогічні аспекти адаптації мігрантів у мовному середовищі також пов'язують із розвитком емоційної стійкості, зниженням тривожності, формуванням почуття безпеки та належності. Зокрема, у працях Ryan & Deci (2000) показано, що внутрішня мотивація, автономія й відчуття компетентності є ключовими умовами ефективного навчання та адаптації [27]. Сучасні дослідження у сфері цифрової та змішаної освіти підкреслюють, що використання інтерактивних ресурсів, мультимедіа та візуальної підтримки значно полегшує вхід у мовне середовище та сприяє поступовому подоланню мовленнєвих бар'єрів.

Мовну адаптацію можна умовно поділити на три етапи:

1. Орієнтаційний (шоковий) - період емоційного напруження, страху мовлення, культурного шоку, коли людина переважно сприймає мову пасивно.
2. Адаптивний (інтермедіальний) - поступове формування базових мовних навичок, зростання впевненості, поява власних комунікативних стратегій.
3. Інтеграційний (активний) - свідоме використання мови для соціальної та професійної реалізації, формування плюрилінгвальної ідентичності.

Темп проходження цих етапів залежить від віку, попереднього мовного досвіду, соціального оточення, емоційного стану та якості педагогічної підтримки.

Психологічні особливості мовної адаптації дорослих мігрантів

Доросла людина вступає у процес мовного навчання з уже сформованою системою уявлень, цінностей і когнітивних стратегій. Це робить її навчання свідомим, але водночас обтяженим бар'єрами - страхом помилки, порівнянням із рідною мовою, негативним досвідом або невпевненістю у власних силах.

До основних психологічних чинників, що впливають на мовну адаптацію дорослих, належать:

- Мотиваційний бар'єр. Дефіцит внутрішньої мотивації ("мені це не потрібно", "я вже не зможу вивчити") знижує ефективність навчання. Водночас наявність

чітких цілей - працевлаштування, комунікація з дітьми, відчуття приналежності до суспільства - підсилює інтерес і залучення.

- Афективний бар'єр: емоційна напруга, тривожність, страх виглядати смішно або некомпетентно. Такі емоції "блокують" природне сприйняття мови.
- Когнітивний бар'єр. Дорослі схильні до аналітичного мислення, що уповільнює автоматизацію мовних навичок. Проте вони краще розуміють логіку граматичних систем і здатні свідомо будувати мовні стратегії.
- Соціальний бар'єр. Обмежене коло спілкування з носіями мови, брак часу через роботу або побутові обов'язки, низька соціальна підтримка.

Педагогічна практика доводить, що ефективне подолання цих бар'єрів можливе за умов використання принципів, які відповідають сучасним підходам до навчання дорослих і дітей. До таких умов належать: усвідомлена мета, опора на життєвий досвід, практичність, діалогічність; створення емоційно безпечного середовища, де помилки розглядаються як природний етап навчання; залучення аутентичних матеріалів (документи, афіші, бланки, сайти державних установ); індивідуалізація навчання через мікроцілі (наприклад: "записатись до лікаря", "запитати про шкільні канікули").

Ефективність таких підходів підтверджується сучасними дослідженнями у галузі мовної освіти та мотивації: формування внутрішньої мотивації, автономії та відчуття компетентності є ключовими чинниками успішного навчання. Активна комунікація та ситуаційно орієнтовані завдання підвищують рівень іншомовної компетентності дорослих та підлітків [14; 24]. Використання автентичних матеріалів та візуально-мультимедійних ресурсів підсилює залученість, сприяє кращому розумінню та зниженню тривожності при спілкуванні. Цифрові інструменти також сприяють індивідуалізації та підтримці учнів із різними темпами навчання [6; 31; 37].

Таким чином, психолого-педагогічна підтримка дорослих мігрантів має спрямовуватись не лише на розвиток мовних знань, а й на подолання емоційних і когнітивних обмежень, формування відчуття успіху та особистісної компетентності.

Психолого-педагогічні особливості мовної адаптації дітей-мігрантів

Дитина опановує мову природно - через гру, наслідування, емоційне спілкування. Проте для дітей, які змінюють країну проживання, мовна адаптація часто супроводжується стресом, почуттям ізольованості, втратою звичних зв'язків. Мовлення виконує не лише комунікативну, а й регулятивну функцію - воно організує мислення. Тому труднощі з мовою можуть призводити до зниження пізнавальної активності, самооцінки, емоційного благополуччя [13; 24; 28].

До типових бар'єрів у дітей-мігрантів належать мовна тривожність (страх висловитися, зробити помилку, бути висміяним), змішування мовних кодів (інтерференція рідної мови), повільне розуміння інструкцій і втрата мотивації на уроках, соціальна ізоляція - труднощі у встановленні контактів з однолітками, емоційний бар'єр - ностальгія, відчуття "інакшості".

Педагогічні умови ефективної адаптації:

- навчання через гру, казку, проєкти та візуально-асоціативні матеріали;
- використання персонажів і мультимедійних образів (наприклад, Azulinho та Azulinha) як посередників між культурою дитини та культурою Португалії;
- залучення сім'ї до навчального процесу, спільне виконання завдань удома;
- створення багатомовного середовища, де рідна мова не забороняється, а використовується як місток до нової;
- позитивна педагогічна комунікація, підтримка, похвала, гумор.

Такі підходи знижують рівень тривожності, формують довіру до вчителя й підвищують мотивацію до спілкування новою мовою. Щоб наочно продемонструвати відмінності у психолого-педагогічних особливостях мовної адаптації дорослих і дітей-мігрантів, доцільно подати порівняльну характеристику ключових бар'єрів, мотиваційних чинників і ефективних методів навчання (див. табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Порівняльний аналіз бар'єрів і шляхів подолання

Аспект	Дорослі мігранти	Діти-мігранти
Основна мотивація	Працевлаштування, соціальна інтеграція, спілкування в побуті	Спілкування з однолітками, участь у шкільному житті, схвалення дорослих

Ключові бар'єри	Афективний (страх, невпевненість), когнітивний (аналітичне мислення), часовий дефіцит	Емоційний (стрес, ностальгія), соціальний (ізоляція), інтерференція рідної мови
Ефективні методи	Ситуативне навчання, рольові ігри для дорослих, інтегровані платформи, рефлексія	Гра, казка, інтерактивні персонажі, проєкти, елементи арттерапії
Роль викладача	Ментор, фасилітатор, партнер у навчанні	Психологічний наставник, творець безпечного середовища
Очікуваний результат	Функціональна мовна грамотність, комунікативна впевненість	Соціалізація, мовна впевненість, розвиток пізнавальної активності

Психолого-педагогічна підтримка в процесі мовної адаптації

Ефективна адаптація потребує системного підходу, який поєднує мовну освіту, психологічну підтримку та культурну інтеграцію. У цьому контексті вчитель виступає не лише носієм знань, а й посередником між культурами, фасилітатором емоційного комфорту.

До основних напрямів психолого-педагогічної підтримки належать: розвиток позитивної мотивації через усвідомлення практичної цінності мови; створення атмосфери прийняття та толерантності в освітньому середовищі; впровадження інтерактивних технологій (Kahoot, Wordwall, Interacty, Miro, AlgoApp), які стимулюють інтерес і активність; використання рефлексивних завдань (щоденники вражень, обговорення труднощів, самооцінка); організація міжкультурних подій (дні рідних культур, кулінарні майстер-класи, казкові фестивалі); індивідуальний супровід учнів і дорослих слухачів через консультації, підтримку у вирішенні побутових і комунікативних труднощів.

Мовна адаптація - це цілісний психолого-педагогічний процес, що поєднує засвоєння мови з інтеграцією в нове культурне середовище. Для дорослих мігрантів провідним є свідомий характер навчання, для дітей - природна, емоційно насичена мовна діяльність. Основними бар'єрами виступають емоційна тривожність, низька самооцінка, інтерференція рідної мови, дефіцит соціальної підтримки. Педагогічна підтримка має ґрунтуватися на принципах андрагогіки та дитячої психології, поєднуючи практичну спрямованість, безпечне емоційне середовище й

використання інтерактивних технологій. Формування мовної компетентності стає засобом не лише навчання, а й психологічного відновлення, самоприйняття та соціальної інтеграції мігрантів.

1.3. Підходи до формування комунікативної компетентності у вивченні європейської португальської мови

Сучасна методика викладання іноземних мов спирається на комунікативно-діяльнісний підхід, який розглядає мову не як систему правил, а як засіб міжособистісної взаємодії. У випадку навчання європейської португальської мови мігрантів цей підхід набуває особливої ваги, оскільки мова стає не лише інструментом спілкування, а й механізмом соціальної інтеграції та культурного порозуміння.

Еволюція методичних підходів до навчання мов.

Історія розвитку методики викладання іноземних мов свідчить про поступовий перехід від граматико-перекладного до комунікативно-орієнтованого навчання. Граматико-перекладний підхід (XIX - поч. XX ст.) акцентував увагу на перекладі, граматичі, письмі, але не формував навичок спонтанного мовлення. Аудіолінгвальний метод розглядав навчання як формування мовних навичок через повторення та наслідування, однак обмежував творчу сторону спілкування. Комунікативний підхід, який оформився у 1970-1980-х роках, змістив акцент із засвоєння системи мови на виконання реальних комунікативних завдань [6; 9; 40].

Подальший розвиток цього підходу привів до формування компетентнісної парадигми, закріпленої у документах Ради Європи, зокрема у CEFR, що визначає цілі навчання через опис комунікативних умінь, які формуються поступово, від рівня A1 до C2, з урахуванням соціокультурного контексту.

У XXI столітті комунікативний підхід доповнився діяльнісним, міжкультурним та інтегративним підходами, що відображають реалії глобалізованого суспільства та потребу враховувати мультикультурні контексти навчання.

Комунікативно-діяльнісний підхід як основа навчання португальської мови.

Комунікативно-діяльнісний підхід ґрунтується на принципах про провідну роль діяльності у розвитку особистості. У мовній освіті цей підхід означає навчання через виконання автентичних комунікативних дій, наближених до реальних життєвих ситуацій.

Основні принципи підходу: орієнтація на комунікативні цілі, а не на мовні структури; інтеграція видів мовленнєвої діяльності (аудіювання, говоріння, читання, письмо); контекстність навчання - ситуації моделюють побутові, професійні, навчальні сценарії; автентичність - використання реальних текстів, діалогів, документів, культурних артефактів; особистісна мотивація - завдання мають значення для життя учнів [5; 18; 22].

При навчанні європейської португальської мови цей підхід реалізується через комунікативні ситуації, близькі до повсякденного життя мігрантів: оформлення документів у АІМА, спілкування у школі, магазині, клініці, під час працевлаштування чи взаємодії з сусідами [18; 32; 38].

Для дітей ефективними є сюжетно-рольові ігри ("На пошті", "У лікаря", "В автобусі"), інтерактивні історії з персонажами Azulinho та Azulinha, групові творчі завдання ("A minha escola", "Os meus amigos").

Для дорослих - моделювання функціональних діалогів, тренінги з "мовної виживаності", дебати, мікропроекти типу "Um dia em Portugal".

Інтерактивний і технологічний підхід.

Інтеграція цифрових технологій у мовне навчання є одним із найефективніших шляхів формування комунікативної компетентності. Згідно з дослідженнями, використання онлайн-ресурсів підвищує рівень автономності студентів і створює середовище постійного зворотного зв'язку [35].

Інтерактивні інструменти (Kahoot, Wordwall, Interacty, Miro, AlgoApp, Google Meet) сприяють активній участі, ігровому навчанню, рефлексії та співпраці. Застосування мультимедійних матеріалів - пісень, авторських відеоуроків на YouTube-каналі викладача, коміксів, інтерактивних казок - допомагає знизити емоційні бар'єри й стимулює природне занурення в мовне середовище.

Власна педагогічна практика автора довела, що поєднання традиційних і цифрових засобів є оптимальним для мігрантів: діти ефективно засвоюють лексику

через візуальні словники й ігрові платформи (див. Додаток А-Ж); дорослі - через модульні системи з аудіо- та інтерактивними вправами, а також через короткі відеоуроки, що дають можливість навчатися самостійно (див. Додаток Д-Н). Крім того, цифрові інструменти забезпечують інклюзивність, адже дозволяють адаптувати завдання під різний рівень володіння мовою та темп роботи (див. Додаток М, Н).

Міжкультурний підхід.

Міжкультурний підхід розглядає вивчення мови як процес діалогу культур. У центрі - розвиток не лише мовних, а й соціокультурних, етичних і емпатійних компетенцій [38].

Для мігрантів це означає навчання толерантності, поваги до цінностей Португалії, уміння інтерпретувати культурні відмінності без конфлікту. Наприклад, вивчення тем "Festas e Tradições", "A comida portuguesa", "A escola em Portugal" не зводиться до заучування слів, а передбачає культурне порівняння - зіставлення португальських і українських реалій.

Розвиток міжкультурної компетентності відбувається через обговорення культурних ситуацій, аналіз невербальної поведінки, створення проєктів "Portugal e a Ucrânia: o que temos em comum?", використання автентичних матеріалів (новини, фрагменти фільмів, реклама, дитяча література).

Таким чином, міжкультурний підхід формує глобальну мовну свідомість і сприяє не лише мовній, а й громадянській інтеграції мігрантів.

Особистісно орієнтований та диференційований підходи

У сучасній педагогіці визнано, що навчання буде ефективним лише тоді, коли враховуються індивідуальні особливості, інтереси, вік, попередній досвід і мотивація учня [3; 20; 23].

Особистісно орієнтований підхід у навчанні європейської португальської мови передбачає створення комфортного мовного середовища, де учень не боїться помилки; варіативність завдань - від простих комунікативних ситуацій до творчих проєктів; самооцінку й рефлексію (портфоліо досягнень, мовні щоденники); емоційно підтримувальну взаємодію викладача.

Диференційований підхід забезпечує гнучкість: для дітей - більше гри, пісні, ритмічних структур; для дорослих - практичні ситуації, професійна лексика, кейси.

У власній методиці автора диференціація реалізується через розподіл матеріалів за рівнями складності, використання тематичних словників, інтерактивних карток та мультимедійних ресурсів, адаптованих під вікову й когнітивну специфіку учнів (див. Додаток А-Л, Н, П).

Інтеграція підходів у педагогічну технологію формування комунікативної компетентності

Ефективне навчання європейської португальської мови мігрантів вимагає синтезу кількох підходів, що взаємодоповнюють один одного: комунікативно-діяльнісного (як основи формування мовних навичок), міжкультурного (як засобу соціальної інтеграції), особистісно орієнтованого (як психологічної підтримки), технологічного (як способу залучення та самонавчання).

У цій інтегрованій моделі ключову роль відіграє педагогічна технологія, розроблена автором, яка передбачає використання інтерактивних інструментів (Kahoot, AlgoApp, Wordwall, Interacty, Miro), авторських візуальних персонажів Azulinho e Azulinha, а також адаптованих навчальних матеріалів, офіційно зареєстрованих в IGAC (№636/2025, №667/2025).

Завдяки поєднанню емоційно-візуального, комунікативного та цифрового компонентів така технологія забезпечує природну мотивацію до мовлення, розвиток усіх видів мовленнєвої діяльності, інтеграцію мовного та культурного досвіду, зниження психологічного бар'єра у спілкуванні.

Отже, формування комунікативної компетентності мігрантів у процесі вивчення європейської португальської мови базується на комунікативно-діяльнісному підході, доповненому міжкультурним, особистісно орієнтованим і технологічним компонентами. Комунікативна спрямованість навчання забезпечує реалістичність мовних ситуацій і практичне застосування мови у побуті, навчанні та праці. Міжкультурний аспект формує ціннісно-гуманістичне ставлення до культурного різноманіття та сприяє соціальній інтеграції. Особистісно орієнтований і диференційований підходи враховують вікові, психологічні та мотиваційні відмінності дітей і дорослих. Інтеграція цифрових технологій

підвищує ефективність навчання, дозволяючи реалізувати принцип "learning by doing" - навчання через дію, що відповідає сучасним вимогам сталого розвитку освіти.

Висновки до розділу 1

У першому розділі було проаналізовано еволюцію поняття комунікативної компетентності, її структуру, психолого-педагогічні умови формування та провідні методичні підходи до навчання європейської португальської мови в контексті мовної адаптації мігрантів. Узагальнення теоретичних джерел дало змогу визначити, що комунікативна компетентність є інтегративним утворенням, яке поєднує лінгвістичні, соціолінгвістичні, прагматичні, соціокультурні, стратегічні та психологічні компоненти. Вона розглядається не лише як результат опанування мовою, а як засіб соціальної інтеграції, самореалізації та міжкультурної взаємодії особистості.

Дослідження показало, що процес формування комунікативної компетентності дітей і дорослих мігрантів має різну психологічну природу, проте спільну мету - забезпечення ефективного мовного і культурного входження у нове середовище. Для дітей провідними є емоційно-ігрові форми навчання, де мовлення розвивається через гру, казку, творчість і соціальну взаємодію. Для дорослих визначальними стають усвідомленість, практична спрямованість, мотивація до професійної та побутової самореалізації. Успішна мовна адаптація можлива за умови поєднання педагогічної підтримки, емоційної безпеки та соціального включення.

Розглянуті підходи - комунікативно-діяльнісний, міжкультурний, особистісно орієнтований, технологічний та диференційований - утворюють теоретико-методичну основу для розроблення ефективної педагогічної технології формування комунікативної компетентності мігрантів. Їх інтеграція дозволяє поєднати практичну спрямованість навчання з гуманістичними цінностями освіти, забезпечуючи не лише засвоєння мови, а й формування відкритості, толерантності та готовності до діалогу культур.

Таким чином, теоретичний аналіз підтвердив актуальність проблеми формування комунікативної компетентності мігрантів у процесі вивчення європейської португальської мови та створив концептуальне підґрунтя для розроблення власної педагогічної технології, яку буде представлено й експериментально перевірено у подальших розділах магістерської роботи.

РОЗДІЛ 2

ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ПОРТУГАЛЬСЬКОЇ МОВИ

2.1. Модель технології: мета, принципи, компоненти, етапи та очікувані результати

Сучасна мовна освіта мігрантів вимагає інноваційних педагогічних технологій, що забезпечують не лише засвоєння лексико-граматичного матеріалу, а й реальне включення особистості у процес соціокультурної інтеграції. Розроблена автором модель технології формування комунікативної компетентності мігрантів у процесі вивчення європейської португальської мови є результатом синтезу теоретичних засад комунікативно-діяльнісного, міжкультурного, особистісно орієнтованого та інтерактивного підходів, узагальнених у першому розділі дослідження.

Загальна характеристика моделі

Запропонована модель передбачає організацію навчання як цілісного процесу взаємодії викладача та учня, де головною метою стає не передача знань, а створення умов для мовленнєвої дії, що має особистісний і соціальний сенс (див. Додаток Р).

Модель розроблено на основі власної педагогічної практики автора - викладання європейської португальської мови українським мігрантам різного віку, що здійснювалося у форматі індивідуальних та парних онлайн-занять, а також через цифрові навчальні продукти, створені автором: інтерактивні словники AlgoApp, Kahoot, Wordwall, Interacty, Miro, авторські відеоуроки на YouTube-каналі викладача та серію навчальних історій із персонажами Azulinho та Azulinha (див. Додаток А-Л, Н, П).

Таким чином, експериментальна база дослідження - це власна педагогічна діяльність дослідниці в межах авторської освітньої ініціативи *PolyPortal*,

спрямованої на навчання європейської португальської мови дітей і дорослих мігрантів у Португалії.

Модель технології включає такі структурні блоки: мета та завдання; принципи реалізації; компоненти структури технології; етапи впровадження; очікувані результати та ефективність.

Мета технології

Метою запропонованої технології є створення інтегрованої моделі навчання європейської португальської мови, яка забезпечує формування комунікативної компетентності мігрантів - тобто їхню здатність ефективно взаємодіяти в соціокультурному середовищі Португалії засобами мови.

У педагогічному контексті це означає:

- розвиток мовленнєвих умінь у чотирьох видах діяльності (аудіювання, говоріння, читання, письмо);
- засвоєння культурних кодів, невербальних норм і соціолінгвістичних особливостей португальського спілкування;
- формування стійкої мотивації до міжкультурного діалогу;
- подолання психологічних бар'єрів, страху мовлення та невпевненості;
- розвиток автономності в навчанні.

Принципи реалізації технології

Розроблена модель спирається на систему дидактичних і психологічних принципів, що визначають логіку навчального процесу.

1. Принцип комунікативності - навчання мови через виконання автентичних комунікативних завдань ("як пояснити дорогу", "як записатися до лікаря", "як презентувати себе").
2. Принцип діяльності - засвоєння знань через практичну дію, де кожна мовна одиниця має функціональний зміст.
3. Принцип міжкультурності - формування розуміння культурних цінностей Португалії, толерантності до відмінностей, уміння діяти в багатокультурному середовищі.
4. Принцип особистісної орієнтації - індивідуалізація навчання з урахуванням віку, мовного рівня, життєвих обставин, емоційного стану учня.

5. Принцип емоційної підтримки - створення доброзичливої атмосфери, що сприяє подоланню афективного фільтра і формуванню впевненості у власних силах.

6. Принцип інтерактивності та мультимедійності - використання цифрових інструментів, що підвищують мотивацію, залученість і забезпечують варіативність навчання.

7. Принцип безперервності - навчання як тривалий процес, який може продовжуватись автономно за допомогою онлайн-ресурсів.

8. Принцип автентичності - використання реальних текстів, документів, відео, культурних артефактів для створення ефекту "занурення".

Модель технології реалізує цілісний підхід до формування комунікативної компетентності, який поєднує мотиваційний, когнітивно-діяльнісний, емоційно-психологічний та рефлексивний рівні.

Для наочного представлення внутрішньої структури технології подамо таблицю 2.1, у якій відображено взаємозв'язок між компонентами, їх змістовим наповненням і педагогічними результатами.

Таблиця 2.1

Компоненти технології формування комунікативної компетентності мігрантів

Компонент	Зміст	Педагогічний результат
Мотиваційно-орієнтаційний	Формування позитивного ставлення до мови, усвідомлення її практичної цінності, визначення особистих цілей навчання	Внутрішня мотивація, готовність до мовної взаємодії
Змістово-діяльнісний	Вивчення лексико-граматичних тем через інтерактивні завдання, діалоги, мікропроекти	Сформовані мовленнєві навички в усіх видах діяльності
Емоційно-психологічний	Зниження тривожності, формування впевненості, створення ситуацій успіху	Емоційна стабільність, активність у комунікації
Контрольно-рефлексивний	Оцінювання, самоаналіз, ведення мовного портфоліо, рефлексивні обговорення	Усвідомлення власного прогресу, здатність до саморозвитку

Як видно з таблиці 2.1, усі компоненти моделі перебувають у взаємозв'язку: мотиваційно-орієнтаційний створює внутрішню установку на вивчення мови; змістово-діяльнісний забезпечує розвиток практичних умінь; емоційно-

психологічний формує впевненість і стійкий інтерес; контрольно-рефлексивний сприяє усвідомленню результатів і підтримці безперервного самовдосконалення.

Саме поєднання цих складників забезпечує цілісність педагогічного процесу та поступовий перехід від мотивації до самостійного використання мови в реальному житті.

Етапи реалізації педагогічної технології

Процес реалізації моделі охоплює три основні етапи:

1. Мотиваційно-адаптаційний етап

На цьому етапі відбувається знайомство з учасниками, визначення їхніх потреб і рівня мовної підготовки. Викладач створює довірчу атмосферу, використовує ігрові, асоціативні та візуальні методи ("мовна розминка", знайомство через фото, вправи "Quem sou eu?").

Основна мета етапу - подолання страху мовлення, формування внутрішньої мотивації та позитивного ставлення до вивчення португальської мови.

2. Навчально-комунікативний етап

Центральний етап технології, що передбачає формування мовних умінь через реальні або змодельовані ситуації спілкування.

Для дітей - це казки, пісні, мікроігри, робота з персонажами Azulinho і Azulinha, створення власних історій ("Na escola", "A minha família"). Для дорослих - ситуативні кейси, рольові діалоги ("No banco", "No centro de saúde", "Na entrevista de trabalho"), спільні міні-проекти ("Um dia em Portugal").

Застосовуються мультимедійні інструменти - Kahoot, Wordwall, Interacty, Miro, AlgoApp, що підтримують принцип зворотного зв'язку.

3. Творчо-рефлексивний етап

На цьому етапі учні застосовують набуті знання у творчих формах діяльності - презентаціях, групових дискусіях, відеопроєктах, письмових висловлюваннях. Розвивається навичка самооцінки, ведеться "мовне портфоліо".

Мета етапу - закріплення автономності у навчанні й формування готовності до комунікації в реальних умовах соціального життя.

Очікувані результати впровадження технології

Застосування моделі забезпечує досягнення таких результатів:

- мовний результат - володіння базовими структурами португальської мови на рівнях A1-B1 CEFR;

- комунікативний результат - здатність ефективно спілкуватися в типових побутових, навчальних і професійних ситуаціях;

- психологічний результат - зниження мовної тривожності, розвиток упевненості та відкритості;

- соціокультурний результат - розуміння культурних норм і традицій португальського суспільства, толерантність, повага до культурного розмаїття;

- педагогічний результат - підвищення якості іншомовної освіти мігрантів, створення умов для безперервного навчання та саморозвитку.

Отже, розроблена модель технології формування комунікативної компетентності мігрантів у процесі вивчення європейської португальської мови є інтегративною системою, що поєднує мовний, психологічний і культурний виміри освіти. Вона враховує вікові й мотиваційні особливості учнів, використовує сучасні цифрові інструменти та ґрунтується на принципах гуманістичної педагогіки.

Реалізація цієї технології сприяє розвитку не лише мовних умінь, а й ключових компетентностей XXI століття - комунікації, креативності, саморефлексії, міжкультурного розуміння, що є запорукою успішної адаптації та інтеграції мігрантів у соціальне середовище Португалії.

2.2. Зміст і засоби реалізації технології

Зміст і засоби реалізації технології формування комунікативної компетентності мігрантів у процесі вивчення європейської португальської мови відображають її практичну, інтегративну й особистісно орієнтовану спрямованість. Технологія створена як гнучка педагогічна система, що може застосовуватися у форматі індивідуальних і парних онлайн-занять для дорослих та дітей, зокрема для учнів початкової школи, які вивчають мову в контексті португальської освітньої програми.

Її зміст побудований відповідно до комунікативно-діяльнісного підходу, який розглядає навчання мови не як засвоєння граматичних правил, а як процес

оволодіння засобами спілкування в реальних соціальних ситуаціях. Основна ідея технології полягає у поєднанні академічного та життєвого досвіду учнів, створенні умов, у яких мова стає інструментом дії, самовираження та інтеграції у культурне середовище Португалії.

Оскільки навчання відбувається в онлайн-форматі, структура курсу є модульною. Кожен модуль має тематичну, комунікативну й граматичну домінанту та включає автентичні матеріали, ігрові завдання, мультимедіа й авторські словники. Такий підхід забезпечує баланс між когнітивним і практичним компонентами навчання, дозволяє працювати з різними віковими групами й рівнями володіння мовою.

Тематична та функціональна організація змісту

Зміст педагогічної технології структуровано за принципом тематично-функціональних модулів, які охоплюють ключові сфери соціального, навчального та професійного життя мігрантів. Такий підхід забезпечує не механічне вивчення лексики й граматики, а цілісне формування мовленнєвих умінь у реалістичних комунікативних умовах, що відповідає рекомендаціям CEFR та сучасним моделям комунікативного навчання.

Модулі розроблено з урахуванням типових життєвих ситуацій, з якими українські мігранти стикаються щодня у Португалії: від візиту до лікаря чи покупки продуктів до взаємодії з адміністративними службами та участі у шкільному житті дітей. У межах кожного модуля інтегруються лексичні теми, граматичні конструкції, соціокультурні норми, а також типові мовленнєві функції.

Особливістю технології є те, що кожен модуль пов'язаний із реальними потребами мігрантів і вибудований за принципом *“від ситуації - до мовлення”*, де грамика подається через комунікативні завдання. Матеріали адаптовані для дітей і дорослих, містять спільні сценарії, візуально-асоціативні ресурси, авторські картки та словники. Технологія забезпечує поступовий перехід від рецептивних до продуктивних умінь: аудіювання - говоріння - читання - письмо.

Для узагальнення логіки побудови змісту та демонстрації практичної реалізації кожного модуля подано таблицю 2.2, у якій відображено основні теми,

комунікативні цілі та приклади типових ситуацій спілкування, що використовуються в межах технології.

Таблиця 2.2

Тематичні модулі та комунікативні цілі реалізації технології

№	Назва модуля	Комунікативна спрямованість	Приклади ситуацій спілкування
1	Eu e a minha família	Самопрезентація, опис родини, побуту, уподобань	"Apresentar-se", "Falar da família", "Onde moro", "Os meus amigos"
2	Na escola / no trabalho	Опис шкільних і робочих обов'язків, взаємодія в освітньому середовищі	"Na sala de aula", "No escritório", "Perguntar e responder", "Trabalhar em grupo"
3	A cidade e os serviços	Орієнтація у місті, користування громадськими послугами	"No supermercado", "No correio", "Na estação", "No restaurante"
4	Saúde e bem-estar	Лексика здоров'я, опис симптомів, звернення до лікаря	"No centro de saúde", "Na farmácia", "Estou doente", "O que posso fazer?"
5	Tradições e cultura portuguesa	Ознайомлення з культурними нормами, святами, поведінковими кодами	"Natal em Portugal", "As festas", "As comidas típicas", "As diferenças culturais"
6	O futuro em Portugal	Постановка цілей, мрій, життєвих планів, рефлексія	"O meu sonho", "O meu plano", "Quero aprender português melhor"

Як видно з таблиці 2.2, структура технології побудована за принципом поступового розширення комунікативних сфер - від особистої (самопрезентація, родина) до соціально-культурної (традиції, майбутні плани). Така послідовність дозволяє природно інтегрувати навчальний матеріал у реальне життя учня, поступово формуючи мовленнєву автономію та впевненість у використанні португальської мови.

Кожен модуль має три складові: мовну (лексико-граматичну), комунікативну та культурну. Вони взаємодіють між собою і реалізуються через систему сценаріїв спілкування, завдань і мультимедійних матеріалів.

Наприклад, у модулі "Na escola / no trabalho" діти-переселенці працюють із темами шкільного життя: частини мови, функції синтаксичні, щоденний розклад, поведінка на уроці, комунікація з однокласниками. Вони тренують шкільну лексику ("a mochila", "o caderno", "o quadro"), граматичні структури (дієслова *ser*, *estar*, *ter*, *ir* у теперішньому часі), будують прості діалоги ("Posso ir à casa de banho?", "Onde está o livro?"). Для дорослих у цьому ж модулі зміст адаптовано під професійне середовище: оформлення документів, комунікація з роботодавцем, опис графіка роботи, уміння перепитати, уточнити, домовитись.

У модулі "Saúde e bem-estar" теми для дітей і дорослих теж диференційовано: діти вчаться описувати свій стан ("tenho dor de cabeça", "não quero ir à escola"), а дорослі - пояснюють симптоми лікарю, розуміють інструкції в аптеці, заповнюють форми. Така гнучкість дозволяє поєднати навчальний і життєвий контексти, що є ключовим для мігрантів різного віку.

Сценарії спілкування як засіб формування мовленнєвої діяльності

Кожен тематичний модуль реалізується через сценарії спілкування - педагогічно сконструйовані ситуації, які відтворюють реальні контексти взаємодії в Португалії. Сценарії є відкритими моделями, у яких змінюються ролі, цілі, лексика й тональність залежно від учня. Вони допомагають формувати не лише мовну, а й соціальну, стратегічну та культурну компетентність.

Так, у сценарії "No supermercado" дитина описує, що купує родина на сніданок, грає ролі продавця й покупця, тренує структури "Quero...", "Quanto custa...?", "Tem mais?". Дорослі учні відпрацьовують складніші мовні функції: уточнення ціни, порівняння товарів, ввічливі формули відмови чи погодження. Для підкріплення комунікативних дій використовується невербальна підтримка - зображення, предмети, аудіо- або відеофрагменти.

Сценарії також інтегрують елементи граматичного навчання, особливо для дітей шкільного віку. Наприклад, під час виконання завдання "Na sala de aula" учень не лише описує предмети, а й практично закріплює граматичні поняття - рід і число іменників, узгодження прикметників, уживання артиклів. Таким чином, граматики перестає бути ізольованою частиною, а стає "службовою" до комунікації.

Приклад моделі навчального процесу (власна розробка)

Ефективність будь-якої педагогічної технології проявляється не лише на теоретичному рівні, а передусім у практичному застосуванні. Для того щоб перевірити дієвість розробленої системи формування комунікативної компетентності, було створено серію навчальних сценаріїв, які відтворюють типові комунікативні ситуації португальського соціокультурного простору. Одним із таких прикладів є модель заняття, побудована відповідно до принципів діяльнісного, інтерактивного та особистісно орієнтованого навчання.

Заняття розроблено для учнів початкового рівня володіння європейською португальською мовою (A1-A2) і реалізує головну мету технології - формування вміння використовувати мову як інструмент дії у реальних соціальних контекстах. Сюжетна лінія заняття спрямована на розвиток практичних умінь спілкування, соціокультурної грамотності, емоційної впевненості та міжкультурної відкритості. Така структура дозволяє поєднати граматичні, лексичні, комунікативні й психологічні компоненти навчання, що відповідає системі, описаній у розділі 1.

Для демонстрації можливостей технології розглянемо приклад заняття з дисципліни *Português Língua Estrangeira* ("Португальська мова як іноземна") на тему "No café. Fazer um pedido" (У кафе. Робимо замовлення). Його мета - сформувати в учнів уміння робити замовлення в кафе португальською мовою, розвивати комунікативну та соціокультурну компетентність, уміння співпрацювати, слухати співрозмовника та застосовувати мовні формули ввічливості.

Заняття організовано у форматі індивідуальної та парної роботи онлайн із використанням мультимедійних матеріалів, інтерактивних карток, презентацій і рефлексивних методів. Воно демонструє практичне поєднання традиційних і сучасних засобів навчання, спрямованих на створення ефекту "занурення" у португаломовне середовище. У таблиці 2.3 подано узагальнену модель проведення заняття.

Таблиця 2.3

Модель заняття "No café. Fazer um pedido"

Етап	Ціль	Методи	Форми	Засоби	Очікуваний результат
------	------	--------	-------	--------	----------------------

Мотивація (5 хв)	Зацікавити студентів, створити контекст	Бесіда, перегляд відео	Фронтальна	Відео з португальського кафе	Позитивний настрій, інтерес
Вивчення нового (10 хв)	Ознайомити з лексикою теми "кафе", "напої", "замовлення"	Пояснення, демонстрація, повторення	Фронтальна, індивідуальна	Презентація, картки зі словами	Засвоєння базової лексики
Закріплення (15 хв)	Відпрацювати діалоги "офіціант - клієнт"	Рольова гра	Парна робота	Картки-діалоги, підказки	Складання діалогів
Практика (10 хв)	Розвинути креативність, співпрацю	Міні-проект "створи меню"	Групова	Google Slides / плакати	Створене меню португальською мовою
Рефлексія (5 хв)	Усвідомити результати, оцінити роботу	Метод "Uma estrela e um desejo"	Фронтальна, індивідуальна	Стікери, дошка	Усвідомлення досягнень

У моделі заняття простежується логічна відповідність між метою, методами, засобами й очікуваними результатами.

Так, якщо мета - сформувати мовленнєву компетентність, обирається рольова гра, картки-діалоги й відео, а результатом стає вільний діалог "офіціант - клієнт". Якщо мета - розвинути креативність і вміння співпраці, метод - груповий проєкт, засіб - *Google Slides*, а результат - створене меню португальською мовою. У разі, коли пріоритетом є мотивація, застосовується відео й бесіда, що забезпечує позитивну емоційну атмосферу та залучення студентів до іншомовної діяльності.

Представлена модель заняття є прикладом практичної реалізації технології формування комунікативної компетентності мігрантів, розробленої автором. Вона демонструє послідовність руху від мети - через методи та засоби - до конкретного комунікативного результату, що відповідає структурно-логічній моделі технології, описаній у підрозділі 2.1.

Таким чином, приклад заняття підтверджує універсальність розробленої системи: вона може бути адаптована як для дітей шкільного віку, так і для дорослих учнів, що навчаються у форматі онлайн-занять у Португалії.

Авторські словники та цифрові інструменти

Ключову роль у технології відіграють авторські навчальні словники, розроблені автором й офіційно зареєстровані в IGAC онлайн матеріали (Inspeção-Geral das Atividades Culturais, Португалія). Серед них:

1. "Apoio 4.º ano: Classes de palavras e funções sintáticas" (реєстр №636/2025);
2. "Azulinho e Azulinha - Personagens Educativas Maryna Pochynska 2025" (реєстр №667/2025).

Ці матеріали створені для системного засвоєння лексики та граматики через візуальні образи, кольорове кодування, асоціативні пари "слово-малюнок-звук". Вони використовуються як на заняттях, так і для самостійного повторення. Для дітей це інструмент пізнавальної гри ("знайди слово", "підпиши малюнок", "розфарбуй дієслово"), а для дорослих - структурований довідник, що допомагає орієнтуватися в професійній і побутовій лексиці.

Словники інтегруються з платформами Kahoot, AlgoApp, Wordwall, Interacty, що забезпечує інтерактивність і варіативність навчання. У Kahoot створюються вікторини за темами модулів, які дозволяють перевірити розуміння лексики, граматичних форм і культурних фактів. AlgoApp використовується для щоденного повторення матеріалу у форматі флешкарток: на лицьовому боці - слово португальською, на звороті - переклад, аудіо та приклад речення. Kahoot, Wordwall, Interacty, Miro застосовується для створення вправ-пазлів, тестів і дієслівних тренажерів, що робить навчання динамічним і цікавим (див. Додаток А-П).

Відео та казки як емоційно-ціннісний компонент

Мультимедійна складова технології представлена авторськими відеоуроками на YouTube-каналі викладача та навчальними казками з візуальними персонажами Azulinho та Azulinha.

Відеоуроки виконують функцію емоційної підтримки та моделювання живого мовлення: короткі епізоди демонструють типові комунікативні ситуації,

допомагаючи учням сприймати інтонаційний малюнок, ритм і вимову. Вони стимулюють слухову чутливість, мотивацію до повторення та створюють ефект присутності викладача поза межами заняття.

Візуальні персонажі Azulinho та Azulinha реалізують принцип *story-based learning* - навчання через історію. У коротких навчальних історіях герої потрапляють у повсякденні ситуації ("Azulinho vai ao médico", "Azulinha na escola", "Os amigos no parque"), а учні повторюють за ними фрази, відповідають на запитання, складають власні репліки. Це формує природне мовленнєве реагування, підвищує впевненість і створює позитивний емоційний фон.

Казкові тексти, такі як "Os brinquedos mágicos", "Comida sem sal", "A festa de anos", використовуються для розвитку читання, інтерпретації змісту та творчого мовлення. Вони дозволяють не лише вивчати мову, а й знайомити дітей і дорослих із культурою Португалії, розвиваючи міжкультурну компетентність і емпатію.

Казка, виконує терапевтичну функцію - допомагає дитині подолати страх, розвинути мовлення через емоцію, а для дорослого - зняти мовний бар'єр і сором'язливість.

Інтеграція граматики та комунікації

Особливістю технології є інтеграція граматичного матеріалу у змістову лінію комунікативних модулів. Замість ізольованого пояснення правил використовуються ситуативні граматичні моделі. Наприклад, тема "Presente do indicativo" подається через щоденні дії ("Acordo às sete", "Vou trabalhar às nove"), а Pretérito Perfeito Simples - через розповідь про події вихідного дня ("Fui ao mercado", "Comi peixe grelhado"). Для дітей грамика закріплюється в ігрових вправах - розфарбовуваннях, коміксах, вправах з персонажами Azulinho та Azulinha, які пояснюють правило у простій і візуально привабливій формі.

Рефлексія та самооцінка

Усі етапи технології супроводжуються елементами рефлексії: після кожного модуля учень відповідає на короткі запитання ("Що нового я дізнався?", "Де можу це використати?", "Що ще хочу навчитися говорити?"). Це сприяє формуванню відповідальності за результат і підтримує внутрішню мотивацію.

Отже, розроблена змістова модель педагогічної технології поєднує традиційні та інноваційні засоби навчання, що забезпечують формування всіх компонентів комунікативної компетентності - лінгвістичної, соціолінгвістичної, прагматичної, соціокультурної, стратегічної й психологічної. Її особливістю є інтеграція граматичних, лексичних і комунікативних завдань у цілісні сценарії спілкування, які моделюють реальні ситуації португальського повсякдення.

Приклад заняття "No café. Fazer um pedido" демонструє практичну реалізацію змістових модулів і доводить, що навіть початковий рівень володіння мовою може забезпечити ефективну участь у реальному діалозі, якщо навчання побудоване на діяльності, емоційному залученні й автентичних матеріалах. Завдяки поєднанню авторських відеоуроків на YouTube-каналі викладача, рольових ігор, мультимедійних презентацій, рефлексивних методів і мікропроектів створюється атмосфера "занурення" в іншомовне середовище, у якій учень виступає не пасивним слухачем, а активним учасником комунікації.

Авторський посібник "Apoio 4.º ano" (та інші авторські матеріали), платформи Kahoot, Wordwall, Interacty, Miro, та AlgoApp, а також візуальні історії з персонажами Azulinho та Azulinha формують навчальне середовище, яке поєднує когнітивний, емоційний і культурний аспекти мовного розвитку. Для дітей ця технологія поєднує шкільну граматику з живим мовленням, наочністю та грою, а для дорослих - забезпечує практичну готовність до реального спілкування, професійної взаємодії й соціальної адаптації в португальському суспільстві.

Таким чином, зміст і засоби реалізації технології доводять її універсальність, адаптивність до віку й рівня підготовки учнів, а також потенціал для формування стійкої мотивації до вивчення мови як інструменту інтеграції в культурний простір Португалії.

2.3. Оцінювання сформованості комунікативної компетентності: критерії, показники та рівні

Оцінювання комунікативної компетентності є ключовою складовою запропонованої технології, оскільки саме воно дозволяє визначити, наскільки

ефективно учні - як діти, так і дорослі мігранти - здатні використовувати мову як засіб соціальної взаємодії, навчання та адаптації. В умовах поліетнічного та полікультурного середовища Португалії процес оцінювання набуває особливої ваги: він виконує не лише діагностичну, а й формувальну, корекційну й мотиваційну функції, сприяючи усвідомленню власного прогресу, зміцненню впевненості та підвищенню рівня інтеграції.

Загальні принципи оцінювання

Система оцінювання базується на принципах гуманізму, прозорості, автентичності та диференційованості. Гуманізм передбачає позитивне ставлення до учня, визнання індивідуальних відмінностей у темпі засвоєння мови. Прозорість означає чітке усвідомлення кожним учнем критеріїв та очікуваних результатів. Автентичність полягає у зв'язку оцінювальних завдань із реальними життєвими ситуаціями, у яких мова використовується природно. Диференційованість - у пристосуванні форм і методів оцінювання до віку, рівня володіння мовою, психологічних особливостей та освітнього контексту.

У межах технології оцінювання відбувається у три етапи:

1. Діагностичний - визначення вихідного рівня мовних умінь, психологічної готовності, досвіду спілкування;
2. Формувальний - оцінювання у процесі навчання, що має зворотний зв'язок і корекційну функцію;
3. Підсумковий - визначення рівня сформованості комунікативної компетентності, який поєднує об'єктивні дані з самооцінкою учня.

Критерії та показники оцінювання

Система оцінювання охоплює шість взаємопов'язаних критеріїв: лінгвістичний, соціолінгвістичний, прагматичний, соціокультурний, стратегічний та психологічний (афективний). Вони є універсальними для всіх вікових груп, однак конкретні показники їх сформованості мають вікові особливості (див. табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Критерії та показники оцінювання комунікативної компетентності дітей і дорослих мігрантів

Критерії	Діти-мігранти	Дорослі-мігранти
Лінгвістичний	Засвоєння базових граматичних структур, активне використання шкільної лексики, правильна вимова, інтонаційна виразність у простих фразах.	Точність лексико-граматичного оформлення висловлювань, доречне використання фахової та побутової лексики, інтонаційна різноманітність.
Соціолінгвістичний	Уміння вживати елементарні форми ввічливості ("bom dia", "por favor"), розуміння вікових та рольових відмінностей у звертанні.	Адекватне використання мовних засобів у формальних та неформальних ситуаціях, володіння реєстрами мовлення (професійний, побутовий).
Прагматичний	Послідовне висловлювання думки в межах коротких діалогів, уміння реагувати на запитання, переказувати прості сюжети.	Побудова логічно завершених висловлювань, участь у діалогах, ведення переговорів, аргументування позиції.
Соціокультурний	Ознайомлення з дитячими піснями, традиціями, святами, казками; адекватна поведінка у шкільних ситуаціях.	Розуміння культурних норм і етикету Португалії, адаптація до професійного і соціального середовища, толерантність до відмінностей.
Стратегічний	Використання повторів, жестів, міміки, звернення по допомогу; інтуїтивні способи компенсації мовного браку.	Уміння перефразувати, уточнювати, підтримувати розмову за допомогою комунікативних стратегій; активне використання синонімів.
Психологічний (афективний)	Емоційна відкритість, бажання брати участь у спілкуванні, подолання страху помилки, позитивне ставлення до мови.	Впевненість у спілкуванні, готовність до діалогу з носіями, зниження тривожності, розвиток комунікативної самостійності.

Як видно з таблиці 2.4, оцінювання для дітей зосереджується переважно на спостереженні поведінкових проявів - участі у діалозі, активності, виразності мовлення, готовності до співпраці. Для дорослих більш значущими є показники ефективності спілкування, точності висловлювань, культурної та професійної адекватності.

Таким чином, у межах технології реалізовано принцип варіативного оцінювання, коли одні й ті самі критерії наповнюються різним змістом залежно від вікової категорії, мотиваційних потреб і життєвих контекстів учнів.

Якісна модель контролю та оцінювання

У процесі впровадження педагогічної технології було розроблено модель інтегрованого якісного оцінювання, що поєднує елементи спостереження, тестування, рефлексії та самооцінки. Вона враховує як когнітивні (знання, уміння), так і афективні (емоційно-мотиваційні) аспекти навчання. Для кожної цільової групи — дітей і дорослих — застосовуються адаптовані форми контролю: від ігрових тестів і рольових діалогів до онлайн-опитувань та саморефлексивних анкет. Особлива увага приділяється динаміці розвитку, а не лише кінцевому результату, що дозволяє фіксувати прогрес навіть за невеликих кроків.

Під час формувального оцінювання використовується гнучкий підхід, який дозволяє викладачеві добирати зміст і засоби навчання відповідно до рівня учня. Це забезпечує можливість варіювати складність завдань і рівень підтримки, створюючи комфортні умови для навчання та самовираження. Такий підхід сприяє підвищенню мотивації й формує у здобувачів відчуття успіху та залученості. Узагальнену систему контролю та оцінювання знань подано в таблиці 2.5.

Як видно з таблиці 2.5, запропонована модель оцінювання поєднує традиційні дидактичні методи (робота з текстом, вправи, диктанти) з інтерактивними цифровими інструментами, які створюють атмосферу співпраці та підвищують залученість учнів. Такий підхід дозволяє оцінювати не лише рівень засвоєння матеріалу, а й комунікативну активність, вміння співпрацювати та емоційну готовність до спілкування. Для дітей це виражається через ігрові завдання та візуальні матеріали, для дорослих - через ситуативні діалоги й практичні кейси.

Контроль та оцінювання знань у технології формування комунікативної
компетентності мігрантів

Мета	Зміст	Методи	Засоби навчання
Створення комфортного середовища для навчання та мотивація студентів	Використання інтерактивних платформ, адаптація матеріалів під рівень студентів	Гнучкий підхід у викладанні, підтримка, індивідуальні консультації	Google Meet, Telegram-чат, презентації
Формування базових мовних навичок (лексика, граматики, аудіювання)	Знайомство з основами лексики та граматики, поступовий перехід до розмовної мови	Робота з текстами, діалогами, граматичні вправи	Kahoot, Wordwall, Interacty, Miro, інтерактивні вправи
Розвиток аудіювання та вимови	Прослуховування носіїв мови, виконання аудіо завдань	Перегляд відео, робота з субтитрами, повторення за диктором	Netflix, YouTube, аудіоматеріали
Покращення розмовних навичок	Практика усного мовлення, інтерактивні діалоги	Рольові ігри, діалоги, дискусії	Kahoot, Miro, робота в парах
Контроль знань та оцінювання прогресу	Виконання тестів, письмових завдань, участь у діалогах	Формувальне оцінювання, тестування, кваліметрична модель	Інтерактивні тести, запис аудіо-відповідей, Google Forms

Кількісна кваліметрична модель оцінювання.

Для підвищення об'єктивності оцінювання результатів комунікативної діяльності було розроблено кваліметричну модель, що дає змогу кількісно визначати рівень сформованості окремих компонентів компетентності (див. Додаток С). Кваліметрія дозволяє враховувати як суб'єктивні, так і об'єктивні параметри - точність, повноту, виразність, логічність, природність мовлення.

У структурі моделі виділено чотири ключові фактори:

- Vocabulary (лексика) - базовий словниковий запас, вміння розуміти слова в контексті, активне використання лексики;

- Grammar (граматика) - володіння мовними структурами, побудова правильних речень, використання граматики в усному та писемному мовленні;

- Listening (аудіювання) - розуміння почутого, розпізнавання знайомих слів і автентичних виразів, здатність реагувати на усне повідомлення;

- Interactive (інтерактивність) - участь у діалогах, рольових іграх, застосування інтерактивних інструментів, уміння підтримувати розмову. Для кожного фактора визначено ваговий коефіцієнт (Weightiness - m), що відображає його вплив на загальний результат: граматика - 0,45, лексика - 0,30, аудіювання - 0,15, інтерактивність - 0,10. Кожен фактор складається з низки критеріїв, яким присвоєно відповідні коефіцієнти відповідності (K) (див. Додаток С).

Найбільшу питому вагу має граматичний компонент (0,45), адже саме він забезпечує точність і логічність висловлювань, необхідну для ефективного спілкування. Другим за значущістю є лексичний компонент (0,30), який відображає словникове багатство і гнучкість використання мовних засобів. Меншу, але принципово важливу роль відіграють аудіювання (0,15) та інтерактивність (0,10) - вони свідчать про здатність розуміти усне мовлення й використовувати мову у живій комунікації.

Отриманий сумарний коефіцієнт 0,82 підтверджує високий рівень комунікативної готовності, що відповідає рівням A2-B1 за шкалою CEFR. Це означає, що учні, які проходять навчання за розробленою технологією, демонструють упевнене володіння основними структурами мови, здатність підтримувати діалог, розуміти автентичні тексти та брати участь у міжкультурній взаємодії.

Рівні сформованості комунікативної компетентності.

З метою узагальнення результатів навчання виділено три рівні сформованості комунікативної компетентності - початковий, середній і високий. Кожен із них характеризується певною якістю мовної діяльності, ступенем самостійності та психологічною готовністю до спілкування.

Початковий рівень для дітей передбачає розуміння основних інструкцій учителя, уміння назвати предмети, описати зображення, представити себе, відповідати на прості запитання. Для дорослих цей рівень означає володіння елементарним запасом фраз і слів, здатність виконати прості комунікативні дії -

представитись, запитати дорогу, зробити покупку, подякувати. Хоча мовлення може бути фрагментарним, учень демонструє готовність до взаємодії.

Середній рівень у дітей характеризується здатністю підтримувати коротку розмову на знайомі теми ("школа", "родина", "ігри"), розуміти короткі тексти, брати участь у спільних проектах і рольових іграх. Для дорослих - це вміння ефективно спілкуватися в типових побутових і професійних ситуаціях, висловлювати думку, описувати події, реагувати на пропозиції та уточнення співрозмовника. На цьому етапі проявляється мовна гнучкість і елементи самокорекції.

Високий рівень означає вільне володіння основними мовними структурами, розуміння не лише прямого, а й прихованого змісту висловлювань, уміння аргументувати, переконувати, висловлювати власну позицію. Для дітей це проявляється у здатності розповідати історії, брати участь у групових обговореннях, виконувати письмові завдання з висловленням власної думки. Для дорослих - у повноцінній участі в соціальних, освітніх і професійних комунікаціях, написанні офіційних повідомлень, участі в дискусіях, розв'язанні комунікативних конфліктів.

Диференційовані підходи до оцінювання.

Для дітей-мігрантів важливо, щоб оцінювання мало емоційно-підтримувальний характер. Викладач застосовує методи спостереження, рефлексивних бесід, міні-тестів у формі гри. Наприклад, завдання "Apresenta o teu brinquedo favorito" або "Faz um diálogo com o Azulinho" дають змогу одночасно оцінити мовну активність і впевненість дитини. Оцінювання відбувається м'яко, без акценту на помилках; ключовим критерієм є участь, зацікавленість і природність мовлення.

Для дорослих оцінювання будується на функціональності та реалістичності завдань. Викладач пропонує симуляції типових ситуацій - візит до лікаря, спілкування з роботодавцем, оформлення документів. Результати аналізуються у форматі рефлексії: що вдалося, які фрази спрацювали, що потребує уточнення. Таким чином, оцінювання поєднує елементи тренінгу й самоаналізу, допомагаючи розвивати автономність учня.

Психологічний аспект оцінювання

У технології оцінювання велике значення надається афективному компоненту - зниженню тривожності, формуванню позитивного ставлення до навчання, почуття успіху. Для дітей це означає створення атмосфери довіри, де оцінка сприймається як схвалення ("ти зміг", "ти сказав правильно"). Для дорослих - це партнерська взаємодія з викладачем, можливість висловити думку без страху помилки. Емоційна підтримка перетворює оцінювання на стимул до подальшого розвитку, а не на фактор стресу.

Узагальнення системи оцінювання

Отже, система оцінювання у межах розробленої технології має інтегративний, гуманістичний і диференційований характер. Вона не лише фіксує рівень володіння мовою, а й відображає процес особистісного зростання учня, його готовність до міжкультурної взаємодії та здатність застосовувати мову як інструмент соціальної адаптації.

Для дітей оцінювання виконує переважно виховну та емоційно-мотиваційну функцію, для дорослих - практично-корекційну й самооцінну. У підсумку оцінювання перетворюється на спільний процес самопізнання, рефлексії й розвитку, що узгоджується з філософією безперервної освіти та відповідає європейським підходам до інтеграції мігрантів засобами мови.

Якісна й кількісна системи оцінювання взаємодоповнюють одна одну, створюючи цілісну багатовимірну модель, у якій враховуються як об'єктивні результати, так і суб'єктивні показники мовної впевненості, мотивації та соціальної інтеграції. Це робить педагогічну технологію гнучкою, науково обґрунтованою та ефективною в умовах викладання європейської португальської мови мігрантам різного віку.

Висновки до розділу 2

У результаті теоретичного узагальнення та практичного моделювання було створено цілісну технологію формування комунікативної компетентності мігрантів у процесі вивчення європейської португальської мови. Вона поєднує методологічну системність, гуманістичну спрямованість і практичну гнучкість, орієнтуючись на реальні потреби дітей і дорослих у новому соціокультурному середовищі.

Сформована модель спирається на інтеграцію лінгвістичного, соціокультурного, емоційно-психологічного та рефлексивного компонентів, що взаємодіють у процесі мовленнєвої діяльності. Технологія забезпечує поступовий перехід від базового засвоєння лексико-граматичних структур до вільного використання мови у природних комунікативних ситуаціях. Особливу роль відіграють принципи автентичності, інтерактивності, візуалізації та особистісної мотивації, які сприяють формуванню позитивного ставлення до навчання та підвищують ефективність засвоєння матеріалу.

Зміст навчання побудовано на засадах модульності, практичної спрямованості та міжкультурного діалогу. Авторські дидактичні матеріали, інтерактивні словники AlgoApp, платформи Kahoot, Wordwall, Interacty, Miro, а також авторські відеоуроки на YouTube-каналі викладача, пісні та навчальні казки з персонажами Azulinho та Azulinha створюють емоційно комфортне середовище, у якому навчання стає процесом активної участі, гри й самовираження.

Для дітей технологія поєднує шкільну граматику з живим мовленням, а для дорослих - забезпечує практичну готовність до реального спілкування в португальському суспільстві.

Практична реалізація технології підтверджена авторськими розробками навчальних занять, зокрема сценарієм "No café. Fazer um pedido", що демонструє логіку переходу від мети - через методи й засоби - до конкретного комунікативного результату. Модель уроку, побудована на принципах інтерактивності, ігрової діяльності та рефлексії, показала високу ефективність у формуванні вмінь мовленнєвої взаємодії, розвитку креативності та зниженні мовної тривожності учнів.

Важливим чинником результативності є організаційно-педагогічні умови: використання цифрових засобів комунікації, індивідуалізовані траєкторії навчання, створення безпечного й підтримувального освітнього простору та міжкультурна компетентність викладача. Завдяки цьому навчальний процес набуває партнерського характеру, що ґрунтується на співпраці, емпатії та взаємній повазі.

Система оцінювання результатів поєднує якісні та кількісні методи: спостереження, інтерактивні завдання та формувальний контроль доповнені кваліметричною моделлю з визначеними факторами (лексичним, граматичним, аудитивним та інтерактивним). Це забезпечує прозорість і можливість відстеження індивідуального прогресу кожного учня.

Отримані результати свідчать, що інтеграція інтерактивних технологій, ігрових методів, цифрових інструментів і міжкультурних матеріалів сприяє не лише розвитку мовних навичок, а й формуванню впевненості, самостійності та соціальної інтеграції мігрантів.

Таким чином, розроблена технологія довела ефективність у реальних умовах онлайн-навчання, забезпечуючи гармонійне поєднання наукової обґрунтованості та практичної результативності й спрямовуючись на розвиток особистості, здатної до відкритої комунікації, культурної толерантності та самореалізації в багатомовному середовищі.

РОЗДІЛ 3

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ РОЗРОБЛЕНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ

3.1. Організація і методика часткової експериментальної перевірки

Експериментальна перевірка була спрямована на виявлення ефективності розробленої технології формування комунікативної компетентності мігрантів у процесі вивчення європейської португальської мови. Необхідність її проведення зумовлена потребою практичного підтвердження результативності моделі, описаної у попередньому розділі, а також бажанням з'ясувати, наскільки онлайн-формат навчання може забезпечити розвиток усіх компонентів комунікативної компетентності - лінгвістичного, соціолінгвістичного, прагматичного, соціокультурного, стратегічного та психологічного. Проведення експериментальної роботи дало змогу не лише підтвердити гіпотезу щодо ефективності інтегративного підходу до навчання європейської португальської мови, а й виявити особливості процесу мовної адаптації дітей і дорослих у дистанційному форматі навчання.

Метою експериментальної перевірки було виявлення ефективності авторської технології формування комунікативної компетентності дітей і дорослих мігрантів у процесі онлайн-вивчення європейської португальської мови.

Для досягнення цієї мети були визначені такі завдання:

1. Встановити вихідний рівень комунікативної компетентності учасників за шістьма компонентами (лінгвістичним, соціолінгвістичним, прагматичним, соціокультурним, стратегічним та психологічним).
2. Реалізувати розроблену педагогічну технологію в системі онлайн-занять і визначити її вплив на формування комунікативної компетентності.
3. Проаналізувати зміни рівнів комунікативної компетентності після завершення навчання.
4. Порівняти динаміку розвитку дітей і дорослих учасників.
5. Обґрунтувати методичні умови ефективності застосування технології у практиці дистанційного викладання португальської мови.

База експерименту та організаційні умови

Експериментальна робота проводилася у межах навчального середовища PolyPortal, створеного автором для онлайн-викладання європейської португальської мови. Усі заняття відбувалися індивідуально або в парах за допомогою платформи Google Meet з використанням інтерактивних ресурсів Kahoot, Wordwall, Interacty, Miro, AlgoApp, а також авторських візуальних матеріалів (словники, слайди, казки) з персонажами Azulinho та Azulinha (персонажі офіційно зареєстровані в IGAC, №667/2025). Додатково застосовувалися авторські відеоуроки на YouTube-каналі викладача для самостійного перегляду та повторення матеріалу (див. Додаток А-Р).

Онлайн-формат створював сприятливі умови для експериментальної перевірки: він дозволяв поєднати гнучкий розклад, індивідуальні траєкторії навчання, багатоканальну взаємодію (аудіо, відео, текст, інтерактив), а також уникнути впливу зовнішніх стресових факторів, характерних для офлайн-середовища.

Характеристика вибірки учасників

В експерименті взяли участь 20 українських мігрантів, які проживають у Португалії й мають початковий рівень володіння європейською португальською мовою (A1-A2 за шкалою CEFR) (див. табл. 3.1).

До вибірки увійшли дві групи учасників:

- 10 дітей віком від 9 до 16 років, які навчаються в португальських школах і потребують мовної адаптації та розвитку шкільної комунікації;

- 10 дорослих віком від 25 до 40 років, які працюють або виховують дітей у Португалії й прагнуть покращити мовну компетентність для соціально-побутового та професійного спілкування.

Заняття проводились 2 рази на тиждень протягом шести місяців (24 навчальні тижні), що забезпечило можливість відстежити стійку позитивну динаміку мовного розвитку учасників. Загальну характеристику учасників подано в таблиці 3.1, де представлено віковий склад, рівень мови та навчальні цілі.

Характеристика вибірки учасників експериментальної перевірки

Категорії учасників	Кількість	Вік, роки	Рівень мови	Формат навчання	Основна мета участі
Діти-переселенці	10	9-16	A1-A2	Індивідуальні / парні онлайн-заняття	Мовна адаптація до шкільного середовища, розвиток лексико-граматичних навичок і комунікації
Дорослі мігранти	10	25-40	A1-A2	Індивідуальні / парні онлайн-заняття	Формування практичної комунікації у побутових і професійних ситуаціях, подолання мовного бар'єра

Як видно з таблиці 3.1, вибірка є збалансованою за віком і навчальними потребами. Це дозволило порівняти ефективність технології для різних вікових груп і зробити висновки щодо універсальності моделі. Такий склад вибірки дав змогу простежити, як авторська технологія впливає на різні вікові категорії з відмінними когнітивними, психологічними та комунікативними потребами. Крім того, єдність формату навчання (індивідуальні та парні онлайн-заняття) забезпечила порівнюваність умов і дала можливість виявити універсальні та віковоспецифічні ефекти технології. Це підсилює валідність висновків щодо її результативності та адаптивності для різних груп мігрантів.

Етапи експериментальної роботи

Експериментальна перевірка мала три взаємопов'язані етапи - констатувальний, формувальний і контрольний. На кожному етапі визначались мета, завдання, методи та очікувані результати (див. табл. 3.2).

Етапи експериментальної перевірки, їх мета, зміст і методи реалізації

Етап	Мета	Зміст діяльності	Методи збору даних
Констатувальний	Визначити вихідний рівень комунікативної компетентності учасників	Початкове тестування, усна співбесіда, анкетування; спостереження за мовною активністю під час занять	Тести (лексика, граматика, аудіювання), анкетування, педагогічне спостереження
Формувальний	Упровадити педагогічну технологію в навчальний процес	Проведення 24 тижнів занять за модульною структурою ("Eu e a minha família", "Na escola / no trabalho", "Saúde e bem-estar" тощо); використання Kahoot, AlgoApp, Wordwall, Interacty, Miro, авторських словників	Аналіз виконаних завдань, спостереження, проміжне тестування, самооцінка учнів
Контрольний	Порівняти рівень комунікативної компетентності після впровадження технології	Підсумкове тестування, виконання ситуативних діалогів, рефлексивне опитування	Кваліметричний аналіз, статистичне порівняння результатів "до / після"

Згідно з таблицею 3.2, логіка експерименту передбачала системне вимірювання прогресу учасників і поступове впровадження технології в навчальний процес із чітко визначеними етапами оцінювання.

Методика дослідження

Для комплексного аналізу результатів експерименту було використано поєднання теоретичних, емпіричних, діагностичних та статистичних методів:

- Теоретичні - аналіз і узагальнення психолого-педагогічної літератури, міжнародних стандартів (CEFR), методичних рекомендацій щодо навчання мов мігрантів.

- Емпіричні - спостереження, анкетування, експериментальна перевірка, аналіз навчальних продуктів (словники, записи, діалоги).

- Діагностичні - лексико-граматичні тести, завдання на аудіювання, ситуативні діалоги, рефлексивні анкети.

- Статистичні - обчислення середніх показників, визначення приросту результатів, побудова графіків динаміки змін.

- Рефлексивно-аналітичні - самооцінювання учнів, порівняння їхніх очікувань і досягнень.

Організація онлайн-навчання як експериментального середовища

Дистанційне навчання забезпечило високий рівень адаптивності дослідження, гнучкість організації занять і доступність матеріалів для учасників різних вікових груп. У процесі роботи застосовувалися інтерактивні моделі взаємодії, що поєднували когнітивний, емоційний і практичний аспекти навчання:

- комунікативні ігри (*Jogo da palavra, Role play*), які сприяли розвитку спонтанного мовлення;

- ситуаційні завдання (*No supermercado, Na escola, Na farmácia*), що імітували реальні життєві ситуації;

- візуальні словники та авторські слайди з персонажами Azulinho і Azulinha, які використовувалися для пояснення граматичних і лексичних тем, підтримували увагу та знижували мовну тривожність;

- короткі відеоуроки на YouTube-каналі викладача, що забезпечували самостійне повторення матеріалу й формування слухової компетентності;

- казкові сюжети (*Os brinquedos mágicos, A festa de anos*), які створювали емоційно-позитивний фон навчання, стимулювали діалогічне мовлення й креативність.

Кожен урок мав три структурні етапи:

1. Вступно-мотиваційний - активізація попередніх знань, постановка комунікативного завдання;

2. Діяльнісно-комунікативний - виконання інтерактивних вправ, робота з мультимедійними матеріалами;

3. Рефлексивний - самооцінювання, підбиття підсумків, формулювання висновків і мовних цілей на наступне заняття.

Етичні аспекти експериментальної роботи

Усі учасники експерименту брали участь добровільно. Перед початком дослідження вони були ознайомлені з його метою, структурою, тривалістю та

методами. Персональні дані не розголошувалися, а результати представлялися у знеособленому вигляді.

Під час занять дотримувалися принципів культурної толерантності, психологічного комфорту, довіри й поваги. Особливу увагу приділяли подоланню мовного бар'єра, зниженню рівня тривожності та підтримці позитивної мотивації.

Організація експериментальної перевірки забезпечила перевірку ефективності розробленої технології формування комунікативної компетентності у реальних умовах дистанційного навчання.

Збалансована вибірка з 20 учасників різного віку дала змогу простежити вікові та мотиваційні відмінності, а також підтвердити універсальність технології.

Послідовна структура експерименту (констатувальний - формувальний - контрольний етап) дозволила об'єктивно зафіксувати динаміку результатів.

Використання цифрових засобів і авторських матеріалів створило інноваційне освітнє середовище, у якому формування мовних і комунікативних умінь відбувалося природно, інтерактивно й емоційно комфортно.

Отже, часткова експериментальна перевірка підтвердив доцільність і результативність авторської технології, що поєднує принципи індивідуалізації, інтерактивності, міжкультурного діалогу та гуманістичного підходу до навчання.

3.2. Формувальний етап: апробація технології

Формувальний етап експериментальної роботи був спрямований на практичну перевірку ефективності розробленої авторської технології формування комунікативної компетентності дітей і дорослих мігрантів у процесі вивчення європейської португальської мови.

Цей етап тривав шість місяців (24 навчальні тижні). У ході експерименту застосовувалися авторські навчальні матеріали, словники AlgoApp, інтерактивні платформи Kahoot, Wordwall, Interacty, Miro, візуальні персонажі Azulinho та Azulinha (слайди, ілюстрації, картки), а також авторські відеоуроки на YouTube-каналі викладача, які використовувалися для самостійного перегляду та повторення

матеріалу (див. Додаток А-П). Ці ресурси забезпечували комплексний розвиток мовних, соціокультурних і психологічних компонентів компетентності.

Метою формувального етапу було не лише підвищити рівень володіння мовою, а й забезпечити зростання впевненості, мотивації та психологічної готовності до комунікації в новому культурному середовищі.

Загальна організація формувального етапу

Навчальний процес був організований у вигляді модульної системи, кожен модуль відповідав одній або кільком сферам повсякденного життя: сім'я, школа, робота, здоров'я, культура, майбутнє. Заняття проходили двічі на тиждень тривалістю 60 хвилин, кожне включало три частини:

1. Мотиваційно-вступну, де створювався комунікативний контекст через відео або зображення.
2. Практично-комунікативну, у якій учасники виконували рольові діалоги, ігри, вправи на аудіювання й говоріння.
3. Рефлексивно-аналітичну, де підбивалися підсумки заняття, проводилася самооцінка, визначалися цілі на наступний тиждень.

Для підтримки автономного навчання учасники працювали із флешкартками AlgoApp, брали участь у Kahoot-вікторинах, виконували онлайн-завдання у Wordwall, Interacty, переглядали короткі відеоуроки на YouTube-каналі викладача, які демонстрували пояснення граматичних тем і моделі живого мовлення. Також використовувалися авторський навчально-методичний посібник "Apoio 4.º ano: Classes de palavras e funções sintáticas" та візуальні персонажі Azulinho і Azulinha у слайдах, картках і казках.

Приклади реалізації технології

Для дітей комунікативні ситуації створювались на основі ігрових сценаріїв і казкових сюжетів ("Os brinquedos mágicos", "A festa de anos", "Comida sem sal"), у яких мова використовувалася як інструмент дії.

Наприклад, у модулі "Na escola / no trabalho" діти брали участь у сюжеті "O primeiro dia na escola portuguesa", де описували шкільне приладдя, відповідали на запитання вчителя, грали діалог "Posso ir à casa de banho?".

Для дорослих розроблялися реалістичні сценарії життєвих ситуацій ("No centro de saúde", "Na farmácia", "Na entrevista de emprego", "Na repartição pública"). Вони тренували побутові та професійні діалоги, формули ввічливості, уточнення інформації, прохання, аргументацію.

Для закріплення матеріалу між заняттями учасники переглядали короткі відеоуроки на YouTube-каналі викладача (пояснення граматики, вимови, типові моделі діалогів).

Для обох груп важливою умовою була емоційна безпечність: учасники не боялися помилятися, тому що акцент робився не на формальній правильності, а на досягненні комунікативного результату.

Динаміка сформованості комунікативної компетентності

Рівень сформованості комунікативної компетентності оцінювався за шістьма компонентами:

1. Лінгвістичним (лексика, граматика, вимова);
2. Соціолінгвістичним (адекватність мовленнєвої поведінки);
3. Прагматичним (уміння будувати зв'язні висловлювання);
4. Соціокультурним (знання культурних норм);
5. Стратегічним (уміння долати мовні труднощі);
6. Психологічним (впевненість, мотивація, зниження тривожності).

Для відстеження динаміки розвитку кожного компонента застосовувався комплексний підхід: після кожного етапу навчання проводилися тематичні тести, рольові діалоги, спостереження за комунікативною поведінкою та самооцінювання учасників. Така багатомодальна система дозволила оцінити як реальні мовні дії, так і внутрішню готовність до іншомовної комунікації.

Рівні сформованості визначалися за трирівневою шкалою: високий (3 бали), середній (2 бали), низький (1 бал). Узагальнені результати за всіма компонентами подано в таблиці 3.3, що відображає поступове зростання показників як у дітей, так і у дорослих групах.

Таблиця 3.3

Динаміка рівнів сформованості комунікативної компетентності (середні показники)

Компонент КК	Початковий рівень (до експерименту)	Підсумковий рівень (після експерименту)	Приріст
Лінгвістичний	1,6	2,8	+1,2
Соціолінгвістичний	1,4	2,7	+1,3
Прагматичний	1,5	2,6	+1,1
Соціокультурний	1,3	2,5	+1,2
Стратегічний	1,4	2,8	+1,4
Психологічний	1,2	2,9	+1,7
Середній загальний показник	1,4	2,7	+1,3

Як видно з таблиці 3.3, середній рівень комунікативної компетентності зріс із 1,4 до 2,7 балів, що свідчить про суттєве покращення як мовних, так і психологічних аспектів спілкування.

Найбільший приріст спостерігався у психологічному компоненті (+1,7) - учасники стали впевненішими, менш боялися говорити, проявляли ініціативу під час діалогів. Високі показники приросту також зафіксовано у стратегічному (+1,4) та соціолінгвістичному (+1,3) компонентах, що свідчить про вміння ефективно використовувати компенсаторні стратегії та дотримуватися соціальних норм комунікації.

Порівняльна динаміка дітей і дорослих учасників

Для забезпечення об'єктивності даних було проведено окреме порівняння результатів дітей та дорослих учасників (див. табл. 3.4). Це дозволило виявити специфічні закономірності розвитку комунікативних умінь у різних вікових групах та оцінити адаптивність технології до їхніх потреб.

Таблиця 3.4

Порівняльна динаміка рівнів комунікативної компетентності дітей і дорослих

Група	Початковий середній показник	Підсумкови й середній показник	Приріст	Коментар
Діти	1,5	2,8	+1,3	Висока динаміка в лексичному та соціокультурному розвитку;

				ефективність ігрових форм і візуальних матеріалів
Дорослі	1,4	2,6	+1,2	Поступове підвищення впевненості; складнощі у вимові та граматиці, але значне покращення стратегічних умінь

Порівняльний аналіз показав, що діти демонстрували швидшу адаптацію, особливо у сприйнятті й відтворенні готових мовних моделей, що пояснюється природною гнучкістю дитячої когнітивної системи та високою ефективністю ігрових і візуальних методів. Дорослі, натомість, досягли більшого прогресу в усвідомленому використанні стратегій, соціолінгвістичній гнучкості та здатності застосовувати мову в реальних професійних і побутових ситуаціях, що відображає їхню цілеспрямовану мотивацію та досвід практичної комунікації.

Візуалізація результатів

Результати формувального етапу експерименту доцільно подати у вигляді графічної інтерпретації, що дозволяє наочно простежити зміни за кожним компонентом комунікативної компетентності. На рисунку 3.1 відображено порівняльну динаміку розвитку лінгвістичного, соціолінгвістичного, прагматичного, соціокультурного, стратегічного та психологічного компонентів до та після впровадження авторської технології. Графік демонструє не лише загальне зростання показників, а й різну швидкість прогресу за окремими компонентами, що свідчить про комплексний характер впливу технології та дозволяє виявити найбільш чутливі до навчання аспекти комунікативного розвитку учасників.

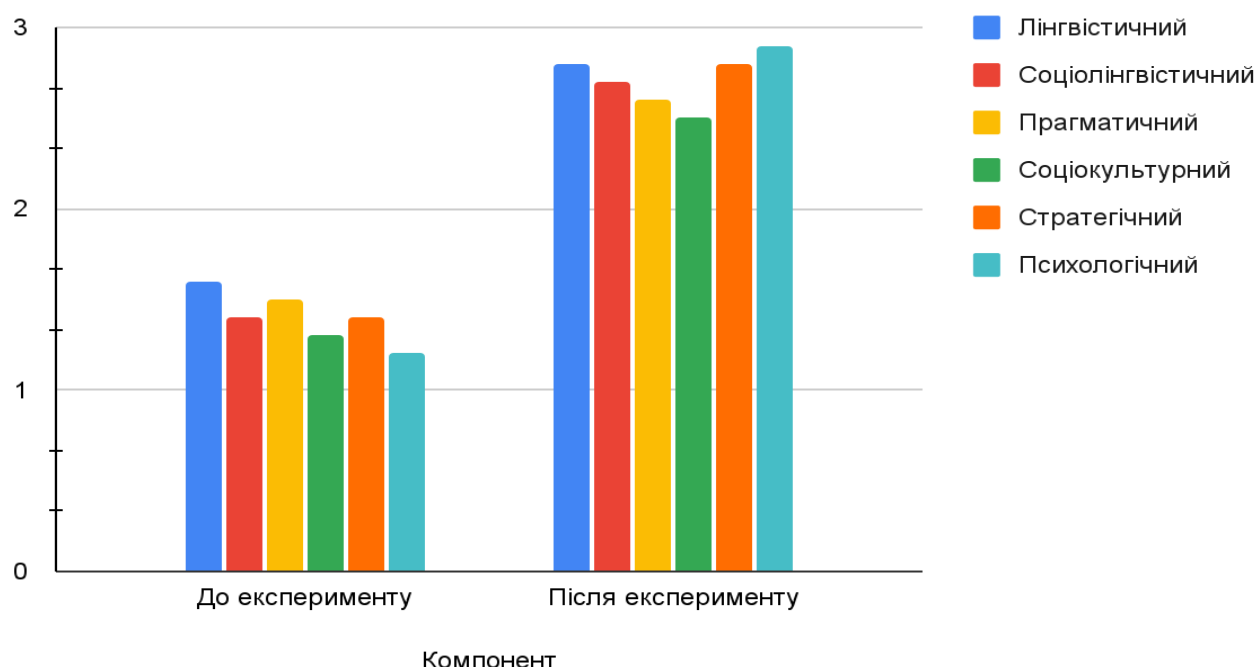

Рис. 3.1. Динаміка розвитку компонентів комунікативної компетентності до і після впровадження технології.

Як видно з рисунка 3.1, після завершення формувального етапу всі показники зросли, причому найвиразніше - у психологічному (зростання з 1,2 до 2,9 балів) та стратегічному (з 1,4 до 2,8 балів) компонентах. Це свідчить про підвищення впевненості учасників у спілкуванні, розвиток умінь самокорекції та використання компенсаторних стратегій. Водночас лінгвістичний, соціолінгвістичний і прагматичний компоненти продемонстрували стабільну позитивну динаміку, що підтверджує результативність використаних інтерактивних методів та модульної побудови навчання.

Якісні результати і спостереження.

Крім кількісних показників, у ході формувального етапу було виявлено низку якісних позитивних змін:

- учасники почали частіше ініціювати діалог, навіть із помилками;
- у 85% дітей зменшився страх говорити перед дорослими або новими людьми;
- дорослі стали активніше використовувати фрази ввічливості ("Desculpe", "Pode repetir, por favor?", "Muito obrigado");
- у 70% учасників спостерігалася позитивна зміна у ставленні до вивчення мови - від "треба" до "цікаво".

Окремо було зафіксовано, що візуальні персонажі Azulinho та Azulinha сприяли зниженню мовного бар'єра: діти швидше запам'ятовували лексику, а дорослі сприймали навчання більш емоційно позитивно.

Дослідження мотиваційних змін

З метою визначення впливу розробленої технології на емоційно-мотиваційний стан учасників експерименту було проведено анкетування до і після формульовального етапу (див. табл. 3.5). Анкета містила п'ять показників: цікавість до занять, упевненість у власних силах, позитивне ставлення до португальської мови, активність на уроках та використання мови поза навчальним середовищем. Кожен пункт оцінювався за п'ятибальною шкалою (1 - низький рівень, 5 - високий).

Таблиця 3.5.

Зміна показників навчальної мотивації учасників (за 5-бальною шкалою)

Показник мотивації	До експерименту	Після експерименту	Δ (зміна)
Цікавість до занять	2,5	4,6	+2,1
Упевненість у своїх силах	2,2	4,4	+2,2
Позитивне ставлення до мови	2,8	4,7	+1,9
Активність на заняттях	2,1	4,3	+2,2
Використання мови поза уроками	1,9	4,0	+2,1

Окремо було побудовано графік динаміки мотиваційних показників до і після формульовального етапу (див. рис. 3.2). Він дає змогу наочно порівняти зміни в ключових мотиваційних аспектах та відстежити загальну позитивну тенденцію у ставленні учасників до вивчення мови.

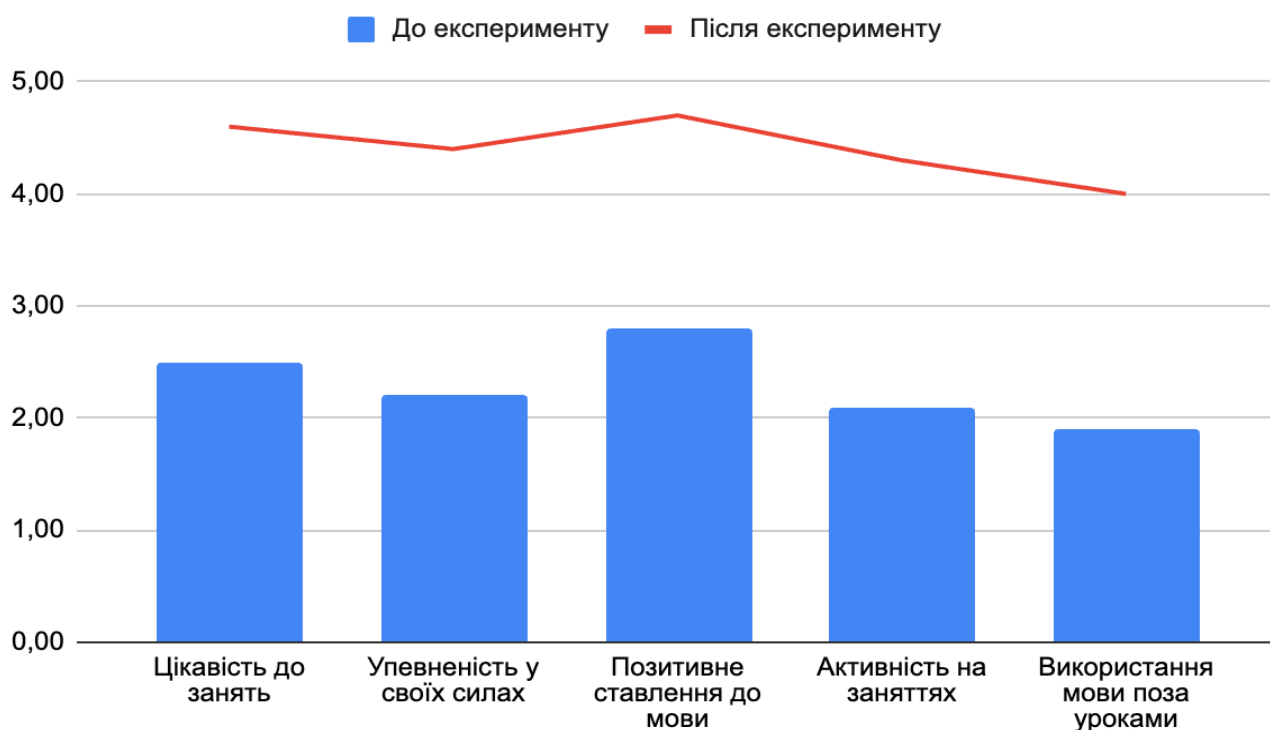

Рис. 3.2. Динаміка змін мотивації учасників експерименту.

Як видно з таблиці 3.5 та рисунка 3.2, після формувального етапу експерименту спостерігається істотне підвищення пізнавальної та внутрішньої мотивації до вивчення європейської португальської мови.

Якщо на початку більшість учасників сприймали навчання як складний обов'язок, то після апробації технології 80% респондентів відзначили, що "чекають занять з інтересом", а 70% - "відчують задоволення від успіхів".

Найбільші позитивні зрушення спостерігалися у двох аспектах:

- упевненості у власних силах (+2,2) - що відображає зниження мовної тривожності, страху помилки та підвищення готовності до спонтанного висловлювання;

- активності на заняттях (+2,2) - учасники стали частіше ініціювати діалоги, брати участь у рольових вправах і проєктних завданнях.

Значне покращення цікавості до занять (+2,1) і позитивного ставлення до мови (+1,9) пов'язане з використанням ігрових і мультимедійних інструментів, що створювали емоційно сприятливе середовище та підтримували інтерес через динаміку і візуальні стимули.

Окремої уваги заслуговує показник "використання мови поза уроками" (+2,1): після впровадження технології учні почали практикувати португальську у реальному житті - під час покупок, спілкування в школі, на роботі, у транспорті. Це свідчить про перенесення навчальної діяльності в життєвий контекст, тобто про реальну мовну адаптацію.

Особливо важливо, що емоційний ефект навчання виявився стабільним: за результатами повторного опитування через місяць після завершення експерименту (у контрольній групі з 6 учасників) середній рівень мотивації залишався на рівні 4,3 бала, що підтверджує довготривалий позитивний вплив технології.

Таким чином, можна зробити висновок, що впроваджена система навчання не лише підвищила рівень володіння мовою, але й створила умови для внутрішнього прийняття португальської мови як засобу самореалізації та соціальної інтеграції. Підвищення мотивації стало одним із ключових факторів успішності формування комунікативної компетентності.

Ефективність інструментів і форматів занять

Для визначення результативності різних засобів навчання, застосованих у межах розробленої технології, було проведено опитування учасників експерименту. Метою було з'ясувати, які інструменти, формати та види навчальної діяльності найбільше сприяли засвоєнню матеріалу, розвитку мовних умінь і підвищенню мотивації до спілкування португальською мовою. Респонденти оцінювали ефективність кожного засобу за п'ятибальною шкалою, а також зазначали частоту його використання під час занять (див. табл. 3.6).

Як показано в таблиці 3.6, більшість учасників експерименту високо оцінили ефективність запропонованих навчальних інструментів і форматів занять. Найвищі показники отримали візуальні персонажі Azulinho/Azulinha (4,9 бала) та авторські словники (4,8 бала). Обидва засоби виявилися ключовими елементами технології, оскільки забезпечували емоційну залученість, зниження тривожності й глибше засвоєння навчального матеріалу.

Оцінка ефективності засобів навчання та форматів занять

Інструмент / формат	Частота використання (%)	Середня оцінка ефективності (1-5)	Коментар
Авторські словники	95%	4,8	Забезпечують чітку структурування лексики та асоціативне запам'ятовування
Візуальні персонажі Azulinho/Azulinha	85%	4,9	Підвищують емоційну залученість і слухову чутливість
Kahoot	90%	4,6	Формує дух змагання, підтримує мотивацію
AlgoApp	80%	4,5	Ефективне щоденне повторення
Wordwall, Interacty	70%	4,3	Підсилює граматичну компетентність
Відеоуроки на YouTube-каналі викладача	75%	4,7	Забезпечують повторення матеріалу у зручний час, формують слухову компетентність і підтримують мотивацію до навчання
Індивідуальні заняття	100%	4,4	Поглиблене опрацювання граматики, корекція вимови
Парні заняття	80%	4,7	Розвиток діалогічного мовлення та соціальної взаємодії

Візуальні персонажі Azulinho та Azulinha супроводжували пояснення граматичних і лексичних тем, допомагаючи учням краще орієнтуватися у змісті завдань. Їх використання створювало позитивний емоційний фон, полегшувало запам'ятовування та сприяло розвитку асоціативного мислення. Образи персонажів виконували роль посередників між навчальним матеріалом і студентом, стимулюючи інтерес, увагу та впевненість у процесі вивчення португальської мови.

Авторські словники, створені спеціально для учнів різного віку, продемонстрували найвищу ефективність серед дидактичних матеріалів. Їхня структура передбачає поєднання текстового та візуального компонентів (кольорове кодування, приклади, міні-схеми), що сприяє швидкому засвоєнню лексики та граматичних конструкцій. Для дітей вони виконували роль ігрового інструменту ("знайди слово", "з'єднай пару", "розфарбуй прикметник"), тоді як для дорослих - логічно структурованого довідника, зручного для самостійної роботи.

Високу оцінку отримали й відеоуроки, розміщені на YouTube-каналі викладача (4,7 бала). Вони виконували функцію підтримувального засобу навчання, доступного поза межами занять, і забезпечували безперервність процесу мовної адаптації. Короткі пояснення граматики, вимови й типових комунікативних моделей сприяли розвитку аудитивної компетентності, кращому засвоєнню інтонаційних особливостей португальської мови та створювали ефект присутності викладача навіть під час самостійної роботи. Більшість учасників зазначили, що перегляд відео "допомагає повторити вдома" та "знімає страх перед мовленням", а це свідчить про емоційно-психологічну ефективність цього формату.

Інтерактивна платформа Kahoot (4,6 бала) зарекомендувала себе як засіб активізації мислення та підтримки навчальної мотивації. Завдяки ігровому формату учасники вчилися швидко реагувати, перевіряти знання й співпрацювати в онлайн-середовищі. Цей інструмент особливо ефективний для дітей і підлітків, оскільки дозволяє поєднувати навчання з елементами змагання та гри.

AlgoApp (4,5 бала) виявився найзручнішим інструментом для самостійного повторення матеріалу. Його використання дало змогу дорослим учням формувати навички регулярного опрацювання нової лексики у власному темпі. Принцип інтервального повторення допоміг закріпити матеріал у довготривалій пам'яті, що позитивно позначилось на лексичній компетентності.

Wordwall, Interacty (4,3 бала) мав трохи нижчу середню оцінку, проте відіграв важливу роль у формуванні граматичних навичок. Інтерактивні вправи цього ресурсу сприяли систематичному тренуванню синтаксичних структур та розвитку аналітичного мислення.

Порівняння форматів занять засвідчило, що парні заняття (4,7 бала) є найбільш ефективними для розвитку соціолінгвістичної та прагматичної компетентності, адже сприяють живій комунікації, взаємній підтримці та мовній гнучкості. Водночас індивідуальні заняття (4,4 бала) показали високу результативність у поглибленому опрацюванні граматики, корекції вимови та формуванні впевненості у власних силах.

Отже, результати опитування підтвердили, що найвищу ефективність продемонстрували візуально-емоційні матеріали (персонажі Azulinho/Azulinha, авторські словники та відеоуроки), які поєднують автентичність, наочність і позитивний емоційний вплив. Поєднання мультимедійних, інтерактивних і комунікативно орієнтованих засобів створило цілісне навчальне середовище, що одночасно розвиває когнітивні, мовленнєві та соціальні компетенції учнів і підвищує їхню мотивацію до спілкування португальською мовою.

Апробація авторської технології у форматі індивідуальних і парних онлайн-занять засвідчила її практичну результативність для дітей і дорослих на рівнях A1-A2. За підсумками шести місяців середній інтегральний показник комунікативної компетентності зріс із 1,4 до 2,7 бала, причому найвиразніша динаміка зафіксована у психологічному (+1,7) та стратегічному (+1,4) компонентах, що свідчить про зниження мовної тривожності, зростання впевненості й активне використання компенсаторних стратегій. Діти продемонстрували швидше розширення лексики та соціокультурної поінформованості, тоді як дорослі - більш усвідомлене володіння соціолінгвістичними нормами й стратегіями підтримання діалогу.

Результати мотиваційного опитування підтвердили стійке підвищення за всіма показниками (цікавість, упевненість, позитивне ставлення до мови, активність і використання поза уроками), а також перенесення навчальних умінь у реальні життєві ситуації. Найефективнішими засобами виявилися візуальні персонажі Azulinho/Azulinha та авторські словники, які забезпечують емоційне залучення й структуроване засвоєння матеріалу; суттєву підтримку дали відеоуроки на YouTube-каналі викладача, Kahoot і AlgoApp, що підсилюють регулярність практики та інтервальне повторення; Wordwall, Interacty послідовно сприяв закріпленню граматичних моделей. Формат парних занять краще працював на

розвиток діалогічного мовлення та соціолінгвістичної гнучкості, тоді як індивідуальні - на корекцію вимови та граматичну точність.

Отже, поєднання модульного змісту, комунікативних сценаріїв і мультиформатних цифрових інструментів створює цілісне освітнє середовище, у якому мова функціонує як інструмент дії та соціальної інтеграції. Апробація підтвердила, що технологія забезпечує не лише приріст мовних умінь, а й формує внутрішню готовність до спілкування португальською в типових для мігрантів ситуаціях, що є ключовою умовою успішної адаптації.

3.3. Аналіз і інтерпретація результатів експериментальної роботи

Аналіз отриманих результатів педагогічного експерименту дав змогу підтвердити ефективність розробленої технології формування комунікативної компетентності мігрантів у процесі вивчення європейської португальської мови.

Порівняння кількісних і якісних показників, поданих у таблицях 3.3-3.6, свідчить про істотне підвищення рівнів мовленнєвого розвитку, мотивації та психологічної впевненості учасників після впровадження технології.

Загальні результати часткової експериментальної перевірки

Згідно з таблицею 3.3, середній інтегральний показник комунікативної компетентності зріс із 1,4 до 2,7 бала, що становить приріст +1,3 бала ($p < 0,05$).

Найвищі результати зафіксовано у психологічному компоненті (+1,7), який відображає зниження тривожності та підвищення впевненості у спілкуванні, а також у стратегічному (+1,4) і соціолінгвістичному (+1,3) компонентах.

Менш виражені, але стабільно позитивні зрушення спостерігалися у лінгвістичному (+1,2), соціокультурному (+1,2) та прагматичному (+1,1) компонентах.

Через місяць після завершення експерименту проведено контрольне тестування шести учасників із кожної групи для перевірки стабільності досягнутих результатів.

Рівень комунікативної компетентності залишався високим - 2,6 бала, тобто лише на 0,1 нижче від показників кінця експерименту, що свідчить про тривалий ефект педагогічної технології.

Результати статистичної обробки підтвердили достовірність цих змін:

- за t-критерієм Стюдента ($t = 5,48 > t_{кр} = 2,02$; $p < 0,05$) різниця між початковими й підсумковими даними є статистично значущою;

- за критерієм Вілкоксона - Манна - Уїтні ($U = 21$; $p < 0,05$) виявлено достовірну відмінність у темпах розвитку дітей і дорослих учасників.

Порівняльна динаміка дітей і дорослих

У таблиці 3.4 подано співвідношення результатів двох груп.

Серед дітей середній рівень зріс із 1,5 до 2,8 бала (+1,3), серед дорослих - із 1,4 до 2,6 бала (+1,2).

Отже, обидві групи показали позитивну динаміку, проте діти продемонстрували швидше розширення словникового запасу та краще засвоєння соціокультурних аспектів мови.

Дорослі, у свою чергу, проявили більш усвідомлений підхід до спілкування та активніше застосовували компенсаторні стратегії у ситуаціях комунікативної невпевненості.

Індивідуальний аналіз навчальної динаміки показав, що в однієї дорослої учасниці (38 років, рівень A1) спостерігалось поступове зростання впевненості: від відмови брати участь у діалогах на початку курсу - до активного спілкування на побутові теми наприкінці навчання.

Серед дітей найбільший прогрес продемонстрував 11-річний учень, який на початку курсу користувався переважно односкладними фразами, а наприкінці - створював короткі діалоги з правильною інтонацією та лексичною варіативністю.

Такі спостереження підтверджують, що емоційна підтримка, ігрові завдання та персонажі Azulinho/Azulinha сприяють формуванню психологічної впевненості та ініціативи у спілкуванні.

Отримані результати узгоджуються з висновками Brandon & Riceli, які зазначають, що дитяче засвоєння мови ґрунтується на механізмах наслідування та

гри, тоді як дорослі опановують мову через раціональне усвідомлення структур і закономірностей [19].

Візуалізація результатів

На рисунку 3.1 подано графічну інтерпретацію динаміки основних компонентів комунікативної компетентності до та після впровадження технології.

Як видно з графіка, після експерименту всі шість компонентів продемонстрували зростання.

Найвище підвищення спостерігається у психологічному (з 1,2 до 2,9) та стратегічному (з 1,4 до 2,8) компонентах, що свідчить про розвиток упевненості та здатності долати мовні труднощі.

Інші компоненти також показали стабільне зростання, що підтверджує системність і збалансованість педагогічного впливу.

Мотиваційні зміни учасників

Аналіз результатів анкетування (табл. 3.5, рис. 3.2) засвідчив істотне підвищення показників навчальної мотивації.

Усі п'ять параметрів мали позитивну динаміку:

- цікавість до занять +2,1;
- упевненість у своїх силах +2,2;
- позитивне ставлення до мови +1,9;
- активність на заняттях +2,2;
- використання мови поза уроками +2,1.

Отже, середній рівень мотивації підвищився майже вдвічі - із 2,3 до 4,4 бала.

Це свідчить про те, що технологія забезпечила не лише розвиток мовних умінь, а й створила емоційно-психологічну підтримку та внутрішню зацікавленість у процесі вивчення мови.

Згідно з результатами повторного опитування, проведеного через місяць після завершення занять, мотиваційний рівень залишався стабільно високим (4,3 бала), що підтверджує тривалий позитивний ефект.

Отримані результати узгоджуються з попередніми науковими дослідженнями у сфері мовної освіти мігрантів. Так, дослідження з мотивації у навчанні (Ryan &

Deci, 2000) показують, що внутрішня мотивація зростає тоді, коли навчальне середовище є підтримувальним, емоційно безпечним і дає відчуття успіху [27].

Крім того, сучасні роботи з мультимедійного навчання (Mayer & Fiorella, 2022) доводять, що поєднання візуальних, аудіальних та інтерактивних компонентів значно підсилює залученість учнів та ефективність засвоєння матеріалу [17]. Аналогічні висновки демонструють і дослідження візуальної грамотності (Farrar et al., 2024), згідно з якими емоційно забарвлені та наочні матеріали знижують тривожність та активізують мовленнєву діяльність [9].

Ці тенденції були підтверджені й у нашому експерименті: 85 % учасників зазначили, що відео, персонажі Azulinho/Azulinha та інтерактивні платформи допомогли подолати страх говоріння.

Результати також відповідають висновкам Pita & Baptista (2022) щодо ролі відеоматеріалів у формуванні слухової чутливості, мовленнєвих стратегій та загальної комунікативної компетентності [22].

Таким чином, результати мотиваційного аналізу підтверджують ефективність емоційно-візуальних і мультимедійних компонентів технології, що забезпечують стійке підвищення внутрішньої мотивації до навчання.

Кореляція між рівнем мотивації та результатами навчання

Для перевірки взаємозв'язку між рівнем мотивації та приростом комунікативної компетентності проведено кореляційний аналіз.

Отримано коефіцієнт $r = 0,78$, який свідчить про сильний позитивний зв'язок: чим вищий рівень мотивації, тим суттєвіше покращення мовних показників.

Це підтверджує концепцію Е. Раяна та Р. Декі (Self-Determination Theory), згідно з якою внутрішня мотивація виступає ключовим фактором успішного оволодіння іноземною мовою [27].

Ефективність інструментів і форматів занять

Як видно з таблиці 3.6, усі інструменти й формати навчання отримали високі оцінки ефективності (від 4,3 до 4,9 бала).

Найвищі результати зафіксовано для візуальних персонажів Azulinho/Azulinha (4,9) та авторських словників (4,8), які забезпечували емоційну залученість і структурування лексики.

Відеоуроки на YouTube-каналі викладача (4,7) виконували роль підтримувального інструменту для самостійного повторення, формували слухову компетентність і сприяли зниженню мовної тривожності.

Kahoot (4,6) стимулював ігрову активність і командний дух, AlgoApp (4,5) допомагав у щоденному повторенні, а Wordwall, Interacty (4,3) підсилював граматичну компетентність.

Парні заняття (4,7) виявилися найефективнішими для розвитку діалогічного мовлення, тоді як індивідуальні (4,4) забезпечували глибше опрацювання граматики та корекцію вимови.

Порівняння результатів дітей і дорослих за ефективністю інструментів

Порівняльний аналіз показав, що діти віддають перевагу ігровим форматам (Kahoot, персонажі Azulinho/Azulinha), тоді як дорослі частіше обирають структуровані засоби самостійного навчання (AlgoApp, відеоуроки).

Це підтверджує потребу у диференційованому підході: дітям необхідна візуально-емоційна стимуляція, а дорослим - логічна побудова та регулярне повторення.

Психолого-педагогічна інтерпретація результатів.

Під час експерименту спостерігалися суттєві зміни у психологічному стані учасників.

У дітей зменшився страх перед помилками, підвищилася готовність до спонтанного мовлення;

дорослі почали активніше використовувати португальську в реальному житті - у магазинах, на роботі, у спілкуванні з носіями мови.

Таким чином, технологія забезпечила не лише навчальний, а й терапевтичний ефект, сприяючи зниженню тривожності та підвищенню самооцінки учнів.

Це узгоджується з положеннями теорії самодетермінації (Ryan & Deci, 2000), згідно з якою внутрішня мотивація, відчуття безпеки та підтримка є ключовими чинниками психологічного благополуччя у навчанні [27].

Аналіз труднощів та обмежень експерименту

У процесі проведення експерименту виявлено кілька труднощів:

- різний рівень початкової підготовки учасників, особливо у вимові та граматиці;

- обмеженість часу у дорослих через роботу або сімейні обов'язки;

- технічні проблеми онлайн-формату (нестабільний інтернет, різний рівень цифрової грамотності).

Попри ці чинники, ефективність технології залишилася високою, що підтверджує її гнучкість і адаптивність до умов дистанційного навчання.

Методичне узагальнення

Отримані результати підтвердили доцільність поєднання модульної побудови занять, мультимедійних матеріалів і цифрових платформ.

Ефективність навчання забезпечується завдяки:

- чіткій структурі занять (мотиваційна, практична, рефлексивна частини);

- використанню автентичних комунікативних ситуацій;

- інтеграції емоційно-позитивних засобів (візуальні персонажі, казкові сюжети, відеоуроки);

- регулярному повторенню та самоконтролю за допомогою AlgoApp і Kahoot.

Розроблена технологія довела свою ефективність: середній показник комунікативної компетентності зріс із 1,4 до 2,7 бала, а мотивація - із 2,3 до 4,4 бала. Зміни статистично достовірні ($p < 0,05$), що підтверджує результативність педагогічного впливу.

Найбільший приріст зафіксовано у психологічному та стратегічному компонентах, що відображає формування впевненості та готовності до реального спілкування.

Діти засвоюють матеріал швидше через ігрові механізми, дорослі - через усвідомлену практику та повторення.

Найефективнішими засобами стали візуальні персонажі Azulinho/Azulinha, авторські словники AlgoApp, відеоуроки, а також платформи Kahoot, Wordwall і Interacty.

Технологія має високу адаптивність до різновікових груп і може бути впроваджена у мовні курси, шкільне та позашкільне навчання мігрантів.

3.4. Узагальнення, методичні рекомендації і перспективи подальших досліджень

Узагальнення результатів експериментальної роботи дає підстави стверджувати, що розроблена авторська технологія формування комунікативної компетентності мігрантів у процесі вивчення європейської португальської мови є ефективною, адаптивною та універсальною щодо віку й рівня підготовки учнів. Її впровадження забезпечує не лише зростання рівня мовних знань, а й розвиток психологічної впевненості, внутрішньої мотивації та міжкультурної чутливості - ключових чинників успішної соціальної інтеграції в іншомовне середовище.

Результати експерименту підтвердили, що навчання, побудоване на модульному принципі, інтерактивних іграх і мультимедійних засобах, сприяє одночасному розвитку когнітивних, комунікативних і емоційних аспектів особистості. Найбільший ефект спостерігається при поєднанні візуально-емоційних матеріалів (персонажі Azulinho/Azulinha, відеоуроки, авторський посібник "Apoio 4.º ano") з інтерактивними платформами (Kahoot, AlgoApp, Wordwall, Interacty, Miro), що формують мотиваційно насичене та варіативне навчальне середовище.

Методичні рекомендації щодо впровадження технології

1. Організація навчального процесу. Заняття доцільно будувати у форматі модульної структури (6-8 тематичних блоків), де кожен модуль охоплює ситуації реального життя (сім'я, школа, робота, побут, здоров'я). Кожне заняття має складатися з трьох етапів - мотиваційно-вступного, діяльнісно-комунікативного та рефлексивного. Це забезпечує природну логіку сприйняття, активність і самооцінку учнів.

2. Використання мультимедійних матеріалів. Візуальні персонажі Azulinho/Azulinha, слайди, картки та короткі відеоуроки мають використовуватись для введення лексико-граматичних тем, пояснення нових конструкцій і стимулювання діалогічного мовлення. Для дітей - у вигляді гри або казкового сюжету, для дорослих - через автентичні ситуації комунікації.

3. Інтерактивні інструменти.

- Kahoot варто застосовувати для повторення лексики, закріплення граматики та створення духу змагання;

- AlgoApp - для щоденного самостійного повторення слів і фраз із використанням принципу інтервального повторення;

- Wordwall, Interacty, Miro - для тренування граматичних структур і побудови асоціативних зв'язків.

- Рекомендується чергувати інструменти, щоб уникати одноманітності та підтримувати мотивацію.

4. Формати занять. Парні заняття найбільш ефективні для розвитку соціолінгвістичної компетентності, адже забезпечують взаємодію та мовну гнучкість. Індивідуальні заняття варто застосовувати для відпрацювання граматики, корекції вимови та подолання страху мовлення. Оптимальне співвідношення - 60 % парних і 40 % індивідуальних занять.

5. Мотиваційна підтримка. Для збереження внутрішнього інтересу важливо поєднувати навчальні завдання з елементами гри, візуалізацією прогресу та позитивним зворотним зв'язком. Рекомендується впровадження "мовного щоденника" (Language Journal), де учні фіксують нові слова, емоції від уроків і власні досягнення.

6. Рефлексія та самооцінка. Після кожного модуля доцільно проводити коротке анкетування або самооцінювання за параметрами: лексика, граматика, впевненість, мотивація, участь у діалогах. Це дозволяє викладачу гнучко коригувати програму та забезпечувати індивідуальний підхід.

7. Методична інтеграція. Розроблену технологію можна ефективно інтегрувати в програми шкіл, мовних центрів і курсів для мігрантів, особливо в дистанційному форматі. Її структура легко адаптується під рівні A1-B1, а матеріали можуть бути використані як основні або допоміжні.

Перспективи подальших досліджень.

Отримані результати відкривають перспективи для подальшого вдосконалення технології та розширення її застосування. До перспективних напрямів належать:

- розроблення дидактичних матеріалів рівня B1-B2, зокрема мультимедійних курсів для професійного спілкування;

- проведення порівняльних досліджень ефективності очного, змішаного й дистанційного форматів навчання португальської мови для мігрантів;

- розвиток цифрової платформи PolyPortal, яка об'єднає авторські словники, відеоуроки, інтерактивні вправи та статистику навчальних результатів;

- вивчення психолінгвістичних аспектів формування комунікативної впевненості в мігрантів різних вікових категорій;

- розробка педагогічного супроводу адаптації дітей-мігрантів у шкільному середовищі Португалії на основі авторських казок і персонажів Azulinho/Azulinha. Отже, впровадження розробленої технології довело, що ефективне навчання європейської португальської мови мігрантів можливе лише за умов комплексного підходу, який поєднує когнітивний, емоційний і соціальний розвиток особистості. Створене освітнє середовище сприяє не лише формуванню мовних навичок, але й особистісному зростанню, інтеграції та культурному діалогу.

Розроблена система має значний потенціал для подальшого розвитку й може стати основою сучасних програм навчання португальської мови як іноземної в європейському освітньому просторі.

Висновки до розділу 3

Проведена експериментальна робота підтвердила ефективність розробленої автором технології формування комунікативної компетентності мігрантів у процесі вивчення європейської португальської мови.

У ході дослідження була перевірена й апробована модель, що поєднує принципи модульності, інтерактивності, візуалізації, особистісної орієнтації та міжкультурного діалогу. Її практичне впровадження у форматі індивідуальних і парних онлайн-занять дало змогу досягти відчутного зростання рівня мовної, соціолінгвістичної, прагматичної та психологічної компетентності як у дітей, так і в дорослих мігрантів.

Згідно з результатами формувального етапу, середній інтегральний показник комунікативної компетентності зріс із 1,4 до 2,7 бала, що свідчить про стабільний позитивний вплив технології. Найбільші зміни відбулися у психологічному (+1,7) та стратегічному (+1,4) компонентах, які відображають зростання впевненості, зниження мовної тривожності та формування навичок ефективного самоконтролю.

Результати мотиваційного опитування засвідчили істотне підвищення пізнавальної активності, внутрішньої мотивації та позитивного ставлення до вивчення мови. Учні стали частіше використовувати португальську поза навчальним середовищем, що підтверджує перенесення сформованих умінь у реальні життєві ситуації.

Найбільш ефективними засобами навчання виявилися візуально-емоційні матеріали (персонажі Azulinho/Azulinha, авторський посібник "Apoio 4.º ano"), відеоуроки на YouTube-каналі, а також інтерактивні ресурси Kahoot і AlgoApp, які поєднують індивідуалізацію, повторюваність і мотиваційний ефект гри. Комбінація цих інструментів створила цілісне навчальне середовище, де мова функціонує як засіб дії, самовираження й соціальної взаємодії.

Порівняльний аналіз показав, що діти швидше адаптуються до іншомовного середовища завдяки ігровим і візуальним формам, тоді як дорослі демонструють більш усвідомлене застосування стратегій комунікації. Це підтверджує універсальність технології, яка ефективно працює для різних вікових груп.

Проведене дослідження дозволило не лише перевірити гіпотезу про ефективність інтегративної моделі навчання, а й сформулювати конкретні методичні рекомендації для практичного використання технології в системі освіти мігрантів. Вона може бути впроваджена у мовних школах, освітніх центрах і програмах дистанційного навчання як інноваційна, гнучка й результативна система формування комунікативної компетентності в реальних умовах міжкультурної взаємодії.

ВИСНОВКИ

У магістерській роботі здійснено цілісне теоретичне й експериментальне дослідження проблеми формування комунікативної компетентності мігрантів у процесі вивчення європейської португальської мови. Теоретичний аналіз, моделювання педагогічної технології та експериментальна перевірка її ефективності дали змогу підтвердити гіпотезу про те, що інтеграція комунікативно-діяльнісного, міжкультурного й цифрово-інтерактивного підходів створює оптимальні умови для розвитку мовленнєвих і соціальних умінь мігрантів різного віку.

У ході дослідження:

- уточнено сутність поняття "комунікативна компетентність мігрантів" у міжвіковому контексті та визначено її структурні компоненти - лінгвістичний, соціолінгвістичний, прагматичний, соціокультурний, стратегічний і психологічний;

- виявлено психолого-педагогічні особливості мовної адаптації дітей-переселенців та навчання дорослих мігрантів, зокрема залежність темпу засвоєння мови від рівня емоційної безпеки, мотивації та стилю навчальної взаємодії;

- розроблено модель педагогічної технології формування комунікативної компетентності, що поєднує модульну побудову, інтерактивні методи, ігрові сценарії, рефлексію й особистісно орієнтований підхід;

- створено комплекс навчально-методичних матеріалів (авторський посібник "Apoio 4.º ano", інтерактивні вправи Wordwall, Interacty, Miro, флешкартки AlgoApp, відеоуроки на YouTube-каналі викладача, завдання на платформі Kahoot, казкові історії з персонажами Azulinho та Azulinha), що забезпечують системне формування мовних, соціокультурних і психологічних складових компетентності;

- проведено експериментальну перевірку, яка підтвердила ефективність розробленої технології та її універсальність для різних вікових категорій учнів.

Отримані результати свідчать, що після шестимісячного циклу занять середній рівень комунікативної компетентності зріс із 1,4 до 2,7 бала, а найвиразніші зміни відбулися у психологічному (+1,7) та стратегічному (+1,4) компонентах. Це

доводить, що запропонована технологія сприяє не лише мовленнєвому розвитку, а й емоційній стабільності, підвищенню впевненості та мотивації до спілкування.

Аналіз динаміки мотиваційних показників показав істотне зростання внутрішньої зацікавленості учасників: середній рівень мотивації підвищився з 2,3 до 4,4 бала. Учні продемонстрували більшу активність, ініціативність і готовність використовувати португальську мову поза навчальним середовищем, що свідчить про реальну соціолінгвістичну адаптацію.

Ефективність навчання забезпечувалася комбінацією цифрових та візуально-емоційних інструментів. Найвищу оцінку отримали візуальні персонажі Azulinho/Azulinha (4,9 бала), авторський посібник "Apoio 4.º ano" (4,8 бала) та відеоуроки на YouTube-каналі викладача (4,7 бала). Використання Kahoot, Wordwall, Interacty, Miro, та AlgoApp підвищило інтерес і регулярність практики, а поєднання індивідуальних і парних занять створило умови для розвитку діалогічного мовлення, граматичної точності й соціальної взаємодії.

Таким чином, розроблена технологія довела свою результативність у забезпеченні цілісного розвитку комунікативної компетентності, гармонійному поєднанні когнітивного, емоційного й культурного аспектів навчання. Вона може бути ефективно використана у школах, мовних центрах, програмах інтеграції та дистанційного навчання мігрантів у Португалії.

Перспективи подальших досліджень полягають у розширенні вибірки учасників експерименту, розробленні адаптаційних модулів для рівнів B1-B2, створенні електронного курсу на основі авторської технології, а також у вивченні впливу емоційно-ціннісних факторів на довготривале збереження мовних умінь.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Alimatova Sevarakhon. (2024). The impacts of communicative competence on second language acquisition and employing certain methods to improve speaking skills. *University Research Base*, 47–53. Retrieved from <https://scholar.kokanduni.uz/index.php/rb/article/view/286>
2. Althubyani, Adel. (2024). Digital Competence of Teachers and the Factors Affecting Their Competence Level: A Nationwide Mixed-Methods Study. *Sustainability*. 16. 2796. 10.3390/su16072796.
3. Bagheri, M., & Zenouzagh, Z. M. (2021). Comparative study of the effect of face-to-face and computer-mediated conversation modalities on student engagement: speaking skill in focus. *Asian-Pacific Journal of Second and Foreign Language Education*, 6(1), 1-23. Retrieved 14 Jun, 2021 from <https://sfleducation.springeropen.com/articles/10.1186/s40862-020-00103-0>
4. Banihashem, S. K., & Noroozi, O. *Modeling teachers' and students' attitudes, emotions and perceptions in blended education: Towards post-pandemic education* (2023).
5. Barbaneagra, Alexandra & Usatii, Larisa. (2025). Considerations on Communicative Competence and Its Assessment. *ACROSS Journal of Interdisciplinary Cross-border Studies*. 8. 10.35219/across.2024.2.07.
6. Basilotta Gómez-Pablos, Verónica & Casado-Aranda, Luis-Alberto & Matarranz, María & Otto, Ana. (2022). Teachers' digital competencies in higher education: a systematic literature review. *International Journal of Educational Technology in Higher Education*. 19. 10.1186/s41239-021-00312-8.
7. Carroll, Grace & Park, Soonhye. (2024). Towards expansive model-based teaching: A systematic synthesis of modelling pedagogies in science education literature. *Studies in Science Education*. 10.1080/03057267.2024.2417157.
8. Çelik, Ferdi & Baturay, Meltem. (2024). Technology and innovation in shaping the future of education. *Smart Learning Environments*. 11. 10.1186/s40561-024-00339-0.

9. Farrar, Jennifer & Arizpe, Evelyn & Lees, Rachel. (2024). Thinking and learning through images: a review of research related to visual literacy, children's reading and children's literature. *Education 3-13*. 52. 1-13. 10.1080/03004279.2024.2357892.
10. Guerra, Joaquim. (2021). Portuguese as a foreign language textbooks: Framing the discourses on the teaching and learning of writing. *Global Journal of Foreign Language Teaching*. 11. 94-100. 10.18844/gjflt.v11i2.5588.
11. Guerra, Joaquim. (2025). Learning to communicate by writing: Analysis of Writing Teaching Activities in Portuguese as a Foreign Language for B1 Level. *The American Journal of Social Science and Education Innovations*. 7. 59-69. 10.37547/tajssei/Volume07Issue08-06.
12. Karimi, Hengameh & Khawaja, Sarwar. (2025). Exploring Digital Competence among Higher Education Teachers: A Systematic Review. *International Journal of Learning Teaching and Educational Research*. 24. 298-314. 10.26803/ijlter.24.1.15.
13. Lillis, Theresa. (2005). Communicative Competence. *Encyclopedia of Language & Linguistics*. 10.1016/B0-08-044854-2/01275-X.
14. Lodatko, Evgen. (2022). Pedagogical modeling: monograph.
15. Marzàbal, Ainoa & Merino Rubilar, Cristian & Soto, Macarena & Cortés-Morales, Alba. (2024). Modeling-Based Science Education. 10.1007/978-3-031-52830-9_13.
16. Maselesele, Jacob & Magara, Tshedza & Mukwevho, Hulisani. (2025). Tools, Techniques, and Applications of Data Visualization in Education and Machine Learning. 10.21203/[rs.3.rs-7560670/v1](https://doi.org/10.21203/rs.3.rs-7560670/v1).
17. Mayer, Richard & Fiorella, Logan. (2022). *The Cambridge Handbook of Multimedia Learning* (3rd ed.). 10.1017/9781108894333.
18. Monteiro, Carla. (2023). Oral Communicative Competence: Explicit Teaching and Systematic Practice in Portuguese L1 Classes—Impact of a Program Implemented in Middle School. 611-628. 10.22492/issn.2435-9467.2023.48.
19. Obenza, Brandon & Mendoza, Riceli. (2021). Effectiveness of Communicative Language Learning Activities on Students' Communicative Competence. *Asia Pacific Journal of Social and Behavioral Sciences*. 19. 11-22. 10.57200/apjsbs.v19i0.273.

20. Paivio, A. (1986). *Mental Representations: A Dual Coding Approach*. Oxford: Oxford University Press. URL: <https://www.instructionaldesign.org/theories/dual-coding/>
21. Peters, Mitchell & Ejjaberi, Amal & Martinez-Argüelles, María & Fàbregues, Sergi. (2022). Teacher digital competence development in higher education: Overview of systematic reviews. *Australasian Journal of Educational Technology*. 10.14742/ajet.7543.
22. Pita, Sara & Baptista, Dina. (2022). Using videos to enhance foreign language communicative competence. 6198-6203. 10.21125/edulearn.2022.1461.
23. Platonova, Raisa & Orekhovskaya, Natalia & Dautova, Saule & Martynenko, Elena & Kryukova, Nina & Demir, Servet. (2022). Blended Learning in Higher Education: Diversifying Models and Practical Recommendations for Researchers. *Frontiers in Education*. 7. 957199. 10.3389/feduc.2022.957199.
24. Qizi, Alaudinova. (2025). Communicative Competence in The Language Learning System. *European International Journal of Pedagogics*. 5. 34-35. 10.55640/eijp-05-06-09.
25. Rahmawati, R., Sihombing, C., Ginting, E. K. B., & Arimonnaria, E. (2021). The Effect of E-Learning on Students Speaking Skill Progress: A Case of The Seventh Grade at Smp Pencawan Medan. *Indonesian EFL Journal*, 7(1), 69-78. Retrieved 14 May, 2021 from <https://journal.uniku.ac.id/index.php/IEFLJ/article/download/3995/2470>
26. Redecker, Christine. (2017). European Framework for the Digital Competence of Educators: DigCompEdu. 10.2760/159770.
27. Ryan, Richard M., and Edward L. Deci. "Self-determination theory. Encyclopedia of quality of life and well-being research." *American Psychologist* (2000): 68-78.
28. Saienko, Nataliia & Olizko, Yuliia & Cunha, Ana. (2021). Perceptions of Fostering Creative Thinking Skills in ESP Classrooms in Ukraine and Portugal. *International Journal of Engineering Pedagogy (IJEP)*. 11. 23. 10.3991/ijep.v11i4.20129.
29. Santos, Liliane. (2023). Revisão e reescrita de textos na aquisição da competência comunicativa escrita em PLNM. *Revista EntreLinguas*. e023023. 10.29051/el.v9iesp.1.18505.
30. Schoenherr, Johanna & Strohmaier, Anselm & Schukajlow, Stanislaw. (2024). Learning with visualizations helps: A meta-analysis of visualization interventions in

mathematics education. *Educational Research Review*. 45. 100639. 10.1016/j.edurev.2024.100639.

31. Shapiro, Ben & Silvis, Deborah & Hall, Rogers. (2025). Visualization as theory and experience: interactive qualitative data visualization for the learning sciences. *Journal of the Learning Sciences*. 1-32. 10.1080/10508406.2025.2537945.

32. Simone de Meneses, M. (2025). Análisis de libros didácticos de portugués como lengua extranjera bajo las dimensiones de las competencias comunicativas: Analysis of Portuguese as foreign language textbooks/Course books under the dimensions of communicative competencies. *Investigación y Creatividad*, 22(1), 125–154. Recuperado a partir de <https://revistasuba.com/index.php/INVESTIGACIONYCREATIVIDAD/article/view/13>

33. Southam, Ashleigh & Costley, Jamie. (2024). The Role of Modelling During Instruction in Collaborative Creativity. *Thinking Skills and Creativity*. 54. 101660. 10.1016/j.tsc.2024.101660.

34. Systematic Review of Communicative Language Teaching (CLT) in Language Education: A Balanced Perspective. (2023). *European Journal of Education and Pedagogy*, 4(6), 17-23. <https://doi.org/10.24018/ejedu.2023.4.6.763>

35. Teh, W. (2021). Communicative Language Teaching (CLT) in The Context of Online Learning: A Literature Review. *International Journal of TESOL & Education*, 1(2), 65-71. <https://i-jte.org/index.php/journal/article/view/23>

36. Trostynska, Oksana & Titarenko, Olena & Hrebenshchykova, Oleksandra. (2023). Features of the formation of communicative competence of educational migrants in Ukrainian higher institutions. 10.36074/logos-29.09.2023.49.

37. Trujillo Juárez, Sandra & Chaparro-Sánchez, Ricardo & Morita, Adelina & Escudero-Nahón, Alexandro & González, Alexandra. (2025). Strengthening teacher digital competence in higher education through micro-courses: a systematic literature review. *Discover Education*. 1. 247. 10.1007/s44217-025-00687-0.

38. Williams, Ana. (2023). Developing Writing Skills in an Intercultural Communicative Approach in Portuguese. 10.5040/9781978723542.ch-4.

39. Yaseen, Husam & Mohammad, Abdelaziz & Ashal, Najwa & Abusaimh, Hesham & Ali, Ahmed & Sharabati, Abdel-Aziz. (2025). The Impact of Adaptive Learning

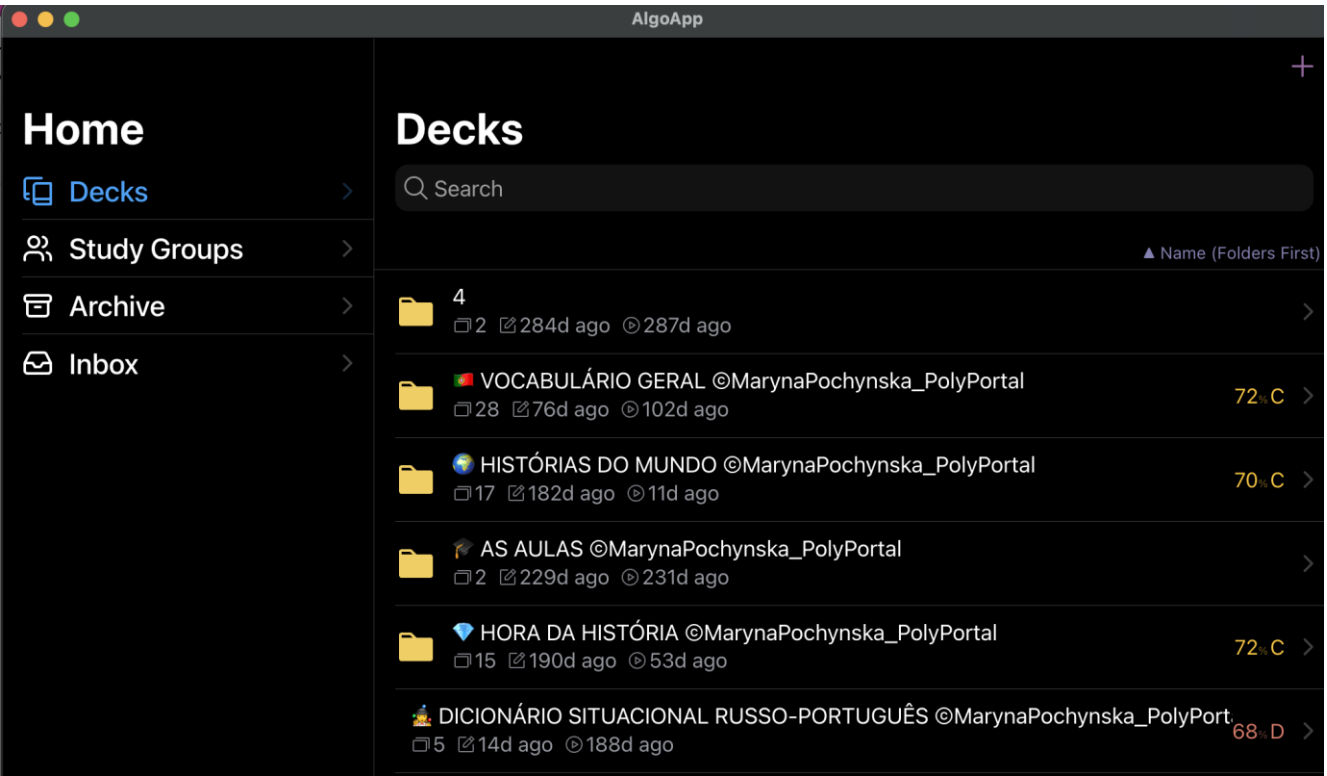
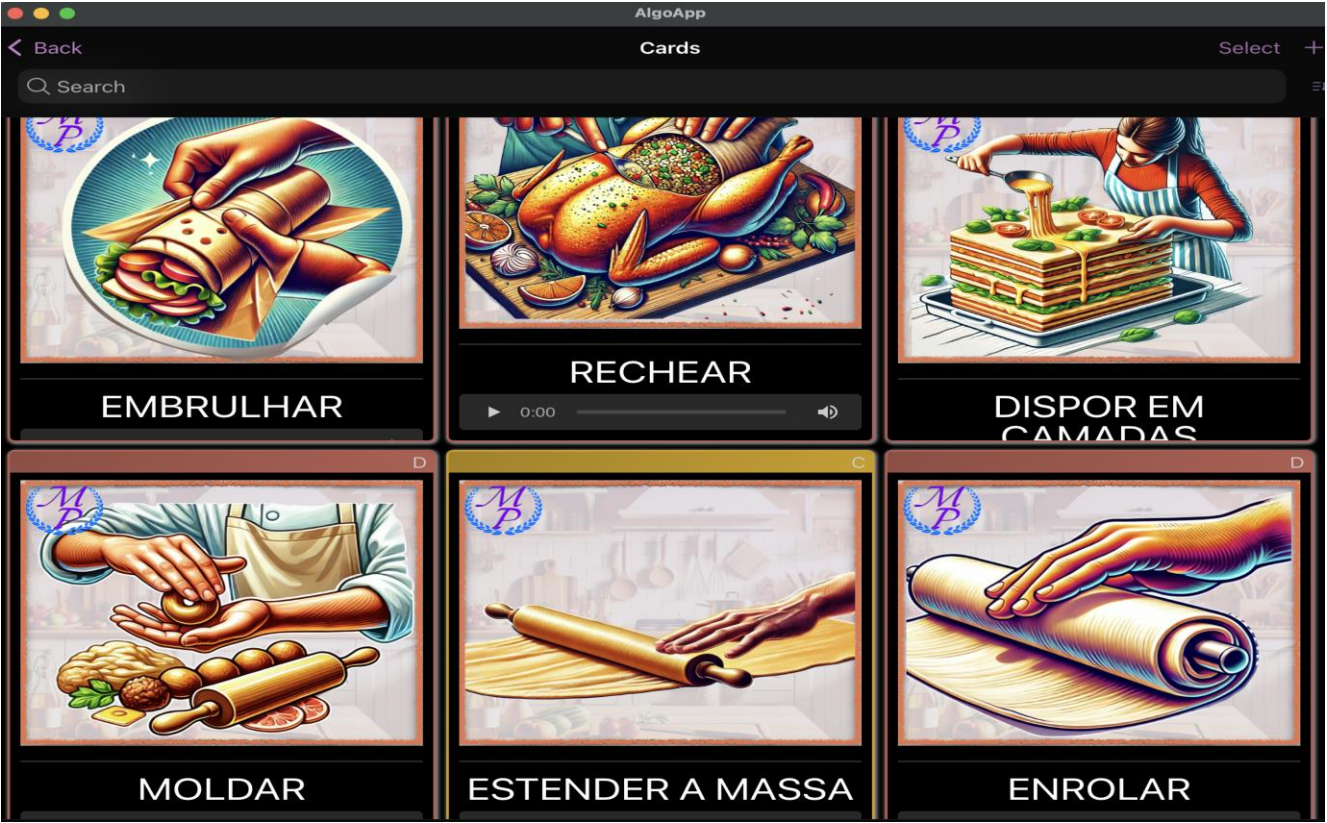
- Technologies, Personalized Feedback, and Interactive AI Tools on Student Engagement: The Moderating Role of Digital Literacy. *Sustainability*. 17. 1133. 10.3390/su17031133.
40. Zavaruiieva, Inna & Bondarenko, Larysa & Lutsenko, Valentina & Nazarenko, Olena & Fedko, Olha. (2022). Communicative Methods of Forming Professional Competences of Future Foreign Specialists During Distance Learning of Ukrainian Language in HEIs. *Studies in Media and Communication*. 10. 226. 10.11114/smc.v10i3.5855.
41. Zlatkin-Troitschanskaia, Olga & Shavelson, Richard & Bartnik, Tim. (2025). What Have We Learned About Modelling and Assessing Mathematics Teachers' Competence?—Insights from a Literature Review. *ZDM: the international journal on mathematics education*. 57. 10.1007/s11858-025-01689-w. .
42. Zou, Yumei & Kuek, Florence & Feng, Wenqin & Cheng, Xiaoli. (2025). Digital learning in the 21st century: trends, challenges, and innovations in technology integration. *Frontiers in Education*. 10. 10.3389/feduc.2025.1562391.
43. Дарманська, Ірина. (2024). Моделювання та проєктування освітнього середовища закладу як умова його стратегічного розвитку. Наукові інновації та передові технології. 10.52058/2786-5274-2024-4(32)-916-927. .
44. Мартинова, Раїса, і Світлана Боднар. «Принципи педагогічного моделювання». *Український Педагогічний журнал*, вип. 2, Червень 2021, с. 51-60, doi:10.32405/2411-1317-2021-2-51-60.
45. Михайлов, В. М. «Педагогічне моделювання розвитку професійної компетентності фахівців із питань цивільної безпеки в системі післядипломної освіти». *Академічні студії. Серія «Педагогіка»*, вип. 1, вип. 3, Листопад 2021, с. 50-58, doi:10.52726/as.pedagogy/2021.3.1.9.

ДОДАТКИ

Додаток А

Авторський словник тематичних термінів з португальської європейської

МОВИ

Використання YouTube

<https://www.youtube.com/@PolyPortal>

Видео	Доступ	Ограничения	Дата ↓	Просмотры	Коммента...	% "Нравится"
Polo Norte - Deixa o Mundo Girar Polo Norte - Deixa o Mundo Girar Quantas vezes vais olhar para trás Estás preso a um passado...	Для всех	Авторские права	21 мар. 2025г. Публикация	31	0	100,0 % 2 отметки "Нравится"
Maria Teresa - Faltam-me as palavras Maria Teresa - Faltam-me as palavras Faltam-me as palavras, para dizer-te o que sinto Faltam-me...	Для всех	Авторские права	17 мар. 2025г. Публикация	202	1	100,0 % 4 отметки "Нравится"
CEU AZUL I COCOMELON I PORTUGUÊS Ceú azul, sorri para mim Vejo o céu azul que não tem fim Aves azuis, que linda melodia Vejo ave...	Для всех	Нет	1 мар. 2025г. Публикация	27	0	-
O PIÃO I PORTUGUÊS O PIÃO Eu tenho um pião, um pião que dança. Eu tenho um pião, mas não to dou não. (Refrão) Gl...	Для всех	Авторские права	24 февр. 2025г. Публикация	7	0	-
O DIA DA BALLETE DA CECE I COCOMELON I... Dançamos todos ballet Hoje somos flores, pois é Damos piruetas num palco às cores Dançamos ...	Для всех	Нет	20 февр. 2025г. Публикация	19	0	-
Feliz Dia dos Namorados! I Português Basic love phrases I adore you! - Adoro-te! - I love you! - Amo-te! I like you. - Gosto de ti. ...	Для всех	Авторские права	13 февр. 2025г. Публикация	3	0	-
PRESENTE DO INDICATIVO I VERBOS REGULARES Como Conjugate Verbos no Presente do Indicativo em Português Europeu Bem-vindo a mais uma...	Для всех	Авторские права	6 февр. 2025г. Публикация	23	0	-

EXEMPLOS. VERBO PERCEBER

- Eu** percebo tudo o que ele diz.
- Tu** percebes bem esta matéria.
- Ele** percebe o que está a acontecer.
- Ela** não percebe as instruções.
- Você** percebe as regras do jogo?
- Nós** percebemos o problema.
- Eles** percebem os sinais.

PRESENTE DO INDICATIVO I VERBOS REGULARES I Português

PolyPortal School
1,24 тыс. подписчиков

[Посмотреть аналитику](#) [Изменить видео](#)

23 просмотра 10 месяцев назад ПОРТУГАЛИЯ

Como Conjugate Verbos no Presente do Indicativo em Português Europeu

Bem-vindo a mais uma aula de português europeu! Neste vídeo, vamos aprender a conjugar verbos regulares no presente do indicativo. Explicamos as ter ...ещё

Використання Kahoot

Perguntas (20) Mostrar respostas

Quem faz anos?

A Mariana	✓
A Marie	✗
O João	✗
A Teresa	✗

Quem faz os bolos para a festa?

Qual é o sabor do bolo de aniversário da Mariana?

O bolo está decorado com...

Використання Wordwall

<https://wordwall.net/pt/resource/90425678/presente-do-indicativo-ar>

Wordwall Create better lessons quicker

Community My Activities My Results [Create Activity](#) poly35

My Activities ▶

Presente do indicativo

Order by: Name Modified Last played

A minha avó _____ cabelo branco.

tem **tenho**

Verbo TER no Presente do In...

Quiz

Public ▶ 1

O Pedro _____ sempre a cama de manhã.

faz **faço** **fazem** **fazo**

Verbo FAZER no presente d...

Quiz

Public ▶ 2

O João _____ o meu amigo.

sou **está** **é**

SER / ESTAR no Presente do ...

Complete the sentence

Public ▶ 3

Eu _____ numa cidade pequena.

verbo **visar** **visito**

Presente do indicativo -ER

Complete the sentence

Public ▶ 29

Presente do indicativo -IR

Find the match

Public ▶ 26

Presente do indicativo -AR

Wordwall Create better lessons quicker

Community My Activities

0:17 ✓ 0

Eu _____ o meu melhor!

faço **fazo** **faso** **façu**

4 of 15

Verbo FAZER no presente do indicativo

by Poly35

+ Add tags

Edit Content Print Embed Set Assignment More

Share

Використання Interacty

<https://interacty.me/projects/27a1998df178a3e7>

Lê com atenção as indicações e completa o crucigrama com o nome dos transportes.

<https://interacty.me/projects/27a1998df178a3e7>

1. Tem duas rodas e andar nela é muito saudável. - Bicicleta
2. Tem várias rodas e transporta muitas pessoas. - Autocarro
3. Anda sobre carris a uma grande velocidade. - Comboio
4. Tem quatro rodas e é o transporte mais usado em muitos países. - Carro
5. Tem asas e desloca-se no ar. - Avião
6. Não tem asas nem rodas e anda sobre a água. - Barco
7. Anda quase sempre debaixo do solo a uma grande velocidade. - Metropolitano
8. Tem duas rodas e tem motor. - Moto

Мої проекти

Галерея шаблонів

Спільнота

Підписка

Ресурси

Контакти

PolyPortal

Команда
My organization

Всі проекти

10

PolyPortal (Ти)

10

+ Запросити учасників

Діяльність

Підписка: Free
Поновлення ліміт: 11 груд

Ви вичерпали ліміт своєї підписки.
Дізнатися більше

Перегляди за місяць 2/500

Ліди в місяць 0/0

Кількість проектів 10/20

Зберігання 101/100 МБ

Збільшити обсяг пам'яті

Банки запитань

Participio Passado

PolyPortal

21
Погляди

7
Користувачі

1,8 хв
Середній час уваги

Востаннє змінено: 31 трав 2025
Опубліковано: 31 трав 2025

Transportes

PolyPortal

4
Погляди

2
Користувачі

1,6 хв
Середній час уваги

Востаннє змінено: 21 груд 2024
Опубліковано: 21 груд 2024

Pronomes possessivos

PolyPortal

8
Погляди

3
Користувачі

4,4 хв
Середній час уваги

Востаннє змінено: 26 серп 2024
Опубліковано: 26 серп 2024

Використання онлайн дошки Miro

https://miro.com/welcomeonboard/Y2NxZEFjeDNpZDlRM0NITHBuN2QwOWNxb2hRZmNudVNiUGxiRmhjYTVmY0l6YnY5VXdVTTZENGVWZTZMaHlueXhzWXFRQmJkUnphcHFqZDNhbFZScHpPU3E2WC9wdHk1eVJKcmp0RHhkVXExRWg4NmXWMLhzRVpIeWVySHgwaElzVXVvMm53MW9OWFg5bkJoVXZxdFhRPT0hdjE=?share_link_id=717871524469

2. ADORO

Verbs List:

- Amar
- Amizade
- Andar
- Beber
- Cerâmica
- Chocolate
- Cozinhar
- Comer
- Correr
- Dançar
- Dormir
- Doces
- Escrever
- Estudar
- Falar
- Jardinagem
- Jogar
- Ler
- Música
- Nadar
- Passatempos
- Passear
- Pastéis
- Pintar
- Rir
- Saltar
- Sonhar
- Surfar
- Trabalhar
- Visitar

Frame 1

PERGUNTA

PREPOSIÇÕES

É substituído pelo pronome

EXEMPLO

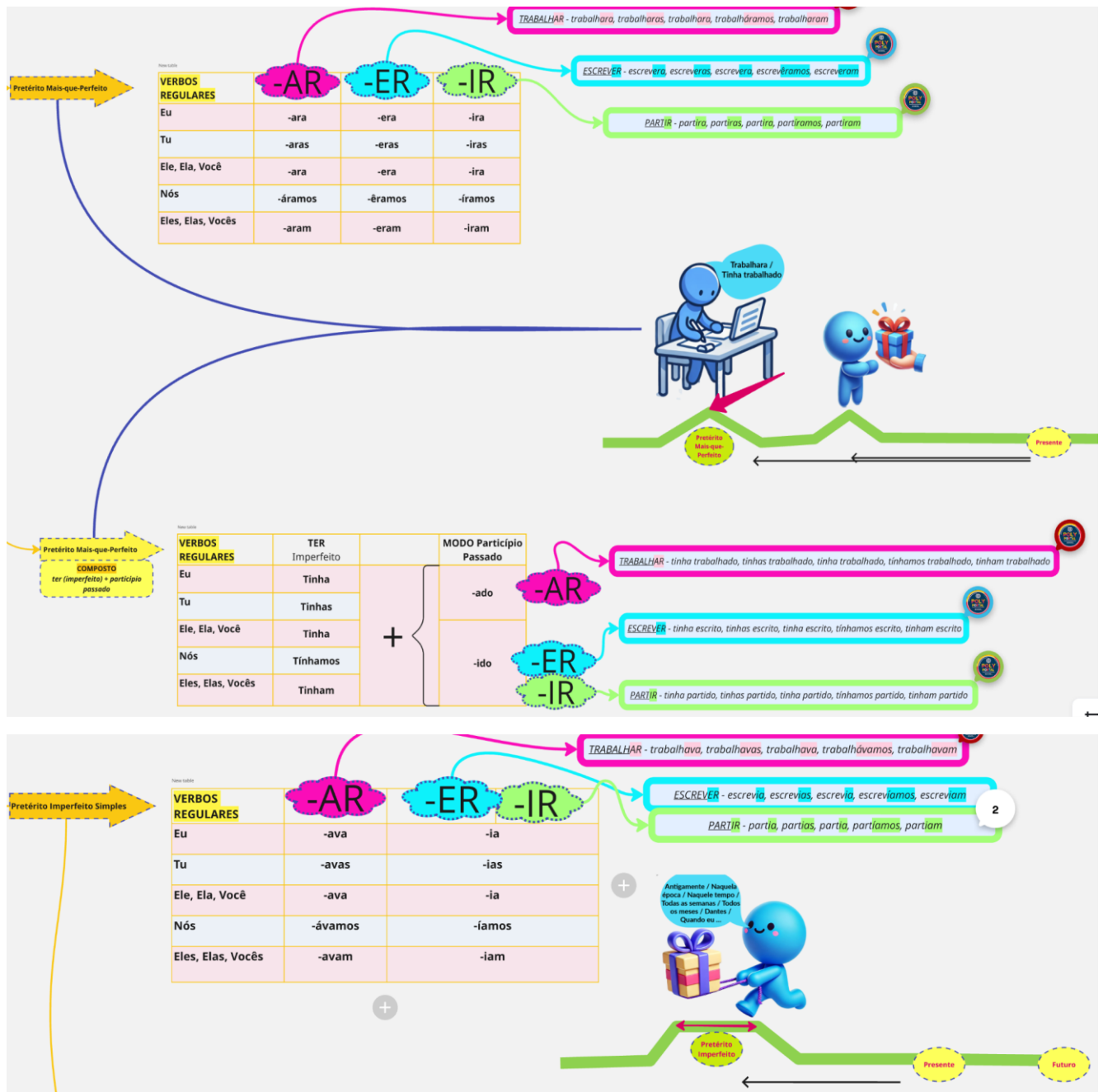
Complemento	PERGUNTA	PREPOSIÇÕES	É substituído pelo pronome	EXEMPLO
Complemento direto	Kogo? Що?		o, a, os, as, me, te, nos, vos	O João deu as flores à Maria. O João deu-as à Maria.
Complemento indireto	Кому? Чому?	para, a	lhe, lhes, me, te, nos, vos	O João deu as flores à Maria. O João deu-lhe as flores.
Complemento oblíquo	Будь-яке, ОКРІМ Кому? Чому? та ОКРІМ Ким? Чим?	para, a, em, de, com, por, ... або advérbio (aqui, cá, aí, ali, lá)		O João deu as flores à Maria na rua.
Complemento agente da passiva	Ким? Чим?	por (pelo, pela, pelos, pelas)		As flores foram dadas à Maria pelo João.

frase na voz passiva!!!
SER+participio passado (-ado/-ido)

Frame 2

Схематичне зображення часових форм дієслів та їх відмінювання в онлан дошці Miro з персонажами Azulinho та Azulinha

https://miro.com/welcomeonboard/bEZtNnR5NkVrM3Z5S01LaEVJaE1LNHoySnJPMWFnZlN6S3pRS2kzbnJpemZlRDRmekRUQ1cyNWQwNnBVekQ3OVFJMWRvRk1GOXBsMlZwU1ZoSnZmYnpPU3E2WC9wdHk1eVJKcmp0RHhkVW9nRTh3V1Y2TnFJS3RyYmU0RIYyYWh0R2lncW1vRmFBVnlLcVJzTmdFdlNRPT0hdjE=?share_link_id=662385294311

MODO IMPERATIVO

Presente do Indicativo (1ª pessoa de singular - EU)	TU (negativo)	VOCÊ	VOCÊS
-AR -> eu trabalho	Não trabalhes!	Trabalhe!	Trabalhem!
-ER -> eu escrevo	Não escrevas!	Escreva!	Escrevam!
-IR -> eu parto	Não partas!	Parta!	Partam!

Presente do Indicativo (3ª pessoa de singular - ELE)	TU (afirmativo)
-AR -> ele trabalha	Trabalha!
-ER -> ele escreve	Escreve!
-IR -> ele parte	Parte!

MODO GERÚNDIO

VERBOS REGULARES
Eu
Tu
Ele, Ela, Você
Nós
Eles, Elas, Vocês

-ando
-endo
-indo

-AR

-ER

-IR

TRABALHAR - trabalhando

ESCREVER - escrevendo

PARTIR - partindo

MODO PARTICÍPIO PASSADO

VERBOS REGULARES
Eu
Tu
Ele, Ela, Você
Nós
Eles, Elas, Vocês

-ado
-ido

-AR

-ER

-IR

TRABALHAR - trabalhado

ESCREVER - escrito

PARTIR - partido

Participio Passado Irregular

Infinitivo	Participio Passado	Infinitivo	Participio Passado
Abrir / Открыть	Aberto	Ganhar / Зарабатывать	Ganho
Cobrir / Покрывать	Coberto	Gastar / Тратить	Gasto
Descrever / Описывать	Descrito	Pagar / Платить	Pago
Dizer / Сказать	Dito	Pôr / Ставить	Posto
Escrever / Писать	Escrito	Ver / Смотреть	Visto
Fazer / Делать	Feito	Vir / Приходить	Vindo

Formas de uso:

Tempos Compostos

Ex: O presente **FOI DADO** pela Ana. - Подарок был подарен (кем?) Анной.

O texto **FOI ESCRITO** pelo Pedro. - Текст был написан (кем?) Петром.

As janelas **FORAM PARTIDAS** pelo ladrão. - Окна были разбиты (кем?) ворами.

Tempos de Ação

Ex: O presente **ESTÁ DADO**. - Подарок был подарен.

O texto **ESTÁ ESCRITO**. - Текст был написан.

As janelas **ESTÃO PARTIDAS**. - Окна были разбиты.

Домашні завдання студентів та перевірка їх виконання

Gramática A1A2 Unidade 11.3

Destaca com cores diferentes os afixos das palavras apresentadas

- Desagradavelmente
- Principalmente
- **Im**perfeito
- Desigualdade
- Marca**dor** - **marcar**
- Elegantemente
- Amanhacer
- **En**tristecer
- **En**sino
- Claridade

Desagradavelmente - ухмурено
 Principalmente - особливо
 Imperfeito - недовірливо
 Desigualdade - нерівність
 Marcador - маркер
 Elegantemente - елегантно
 Amanhacer - завтра
 Entristecer - сумувати
 Ensino - навчання
 Claridade - ясність

Horóscopo para Capricórnio em 5 de dezembro
 O dia 5 de dezembro trará aos Capricórnios energia tranquila e produtiva. Hoje ~~você~~ **uma** pode concentrar-se nas tarefas importantes e acabar **oportunidade de se mostrar** que vinha adiando antes. No trabalho parecerá **bom** oportunidade mostrar-se e o seu esforço será reconhecido pela liderança.
 Na vida pessoal o dia será bom para conversas calmas e para fortalecer os relacionamentos. Procure evitar discussões desnecessárias agora a harmonia e a compreensão mútua **são** mais importantes.
 A sua saúde estará estável, mas as estrelas **um** aconselham dar atenção ao descanso. pequeno **uma** passeio ou chá **chá** de chá silêncio ajudará a recuperar as forças.
 As questões financeiras devem ser tratadas hoje com cuidado sem pressa. A noite será ideal para planejar projetos futuros ou para **um** agradável descanso em família.

Матеріали авторських презентацій для занять

1581 – 1598 D. Filipe I “O Prudente” (21 Março 1527 Valhadolid – 13 Setembro 1598 Escorial)
Casou com D. Maria de Portugal; D. Maria Tudor, D. Isabel de Valois e com D. Ana de Áustria

1598 – 1621 D. Filipe II “O Pio” (14 Abril 1578 Madrid – 31 Março 1621 Escorial)
Casou com D. Margarida de Áustria

1621 – 1640 D. Filipe III “O Grande” (8 Abril 1605 Madrid – 17 Setembro 1665 Escorial)
Casou com D. Isabel de França

Terceira Dinastia – Filipina = Dinastia de Habsburgo

Aqueduto do Convento – Monumento Nacional

1580

Tomada de Cascais: o início da dinastia Filipina

– Em **1580** as tropas castelhanas, comandadas pelo Duque de Alba, abriram um novo capítulo da História de Portugal. Milhares de homens conquistaram a vila de Cascais e derrotaram o improvisado exército do Prior do Crato na batalha de Alcântara. O trono português ficaria sessenta anos nas mãos dos **Filipes de Espanha**.

Escreve os nomes das figuras por ordem alfabética. Vê o exemplo.

A B C D E F G H I J K L M N O P Q R S T U V W X Y Z

• Q....

• A...

• B....

• S..

• D...

• N....

• O..

• L..

• M...

• E.....

• J...

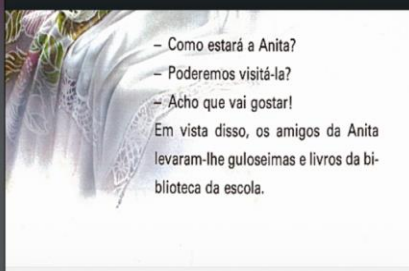
• Z....

Anel, Balão, Dado, Estrela, Jipe, Lua, Maça, Nuvem, Ovo, Queijo, Sol, Zebra

PRETÉRITO IMPERFEITO DO CONJUNTIVO

VERBOS REGULARES	-AR	-ER	-IR
EU	SE viaj ASSE	SE corr ESSE	SE part ISSE
TU	SE viaj ASSES	SE corr ESSES	SE part ISSES
ELE / ELA / VOCÊ	SE viaj ASSE	SE corr ESSE	SE part ISSE
NÓS	SE viaj ÁSSEMOS	SE corr ÉSSEMOS	SE part ÍSSEMOS
VÓS	SE viaj ÁSSEIS	SE corr ÉSSEIS	SE part ÍSSEIS
ELES / ELAS / VOCÊS	SE viaj ASSEM	SE corr ESSEM	SE part ISSEM

Читання казок та їх опрацювання

– Como estará a Anita?
– Poderemos visitá-la?
– Acho que vai gostar!
Em vista disso, os amigos da Anita
levaram-lhe guloseimas e livros da bi-
blioteca da escola.

O carteiro traz correio para a Anita. É uma bonita carta da tia Lúcia.

*Querida Anita:
Soube que tens estado doente.
Espero que não seja nada de
grave. Logo que melhores,
convido-te a passar
uns dias em minha
casa. Escreve-me
assim que possas.
Muitos beijos da
Tia Lúcia.*

É domingo. A Anita ainda não pode sair e fica a ver televisão com o pai e o Pantufa.

Há um filme de desenhos animados: «A Flauta dos Seis Sctrumpfs» – e, depois, um episódio da série «A Epopeia do Cavalo de Ferro».

- Atenção! Vêm aí os índios! – grita o Pantufa. – Vão atacar-nos.
- Não seas pateta. É apenas uma fita!
- E como é que conseguem meter tantos índios nesta caixa?

Quando se está doente, o tempo custa a passar ... Que bom seria poder correr no jardim e sentar-se à sombra das árvores! Lá fora os passarinhos jogam ao esconde-esconde. O pintarroxo espreita à janela:

- Que estás aí a fazer, Anita? Vem para o jardim!
- Estou à espera do sol, do bom tempo ... A Primavera demorará muito?

Um pouco mais ao fundo vem um cheirinho muito agradável!
— O chocolate está pronto — diz o chefe.
— Derreti-o e deixei-o arrefecer em cima do mármore.
Mas atenção: na cozinha não se lambem os dedos!
Tarde de mais! Alguns já lá tinham metido a ponta do indicador, e os mais gulosos foram mais longe.
A Anita também não conseguiu resistir à tentação.
Chocolate quente... mnhm! Que delícia!
— Comer chocolate? Eu? Quem é que disse isso?
O chefe faz vista grossa... ele também gosta de provar!
Mas um chefe deve sempre dar o exemplo.

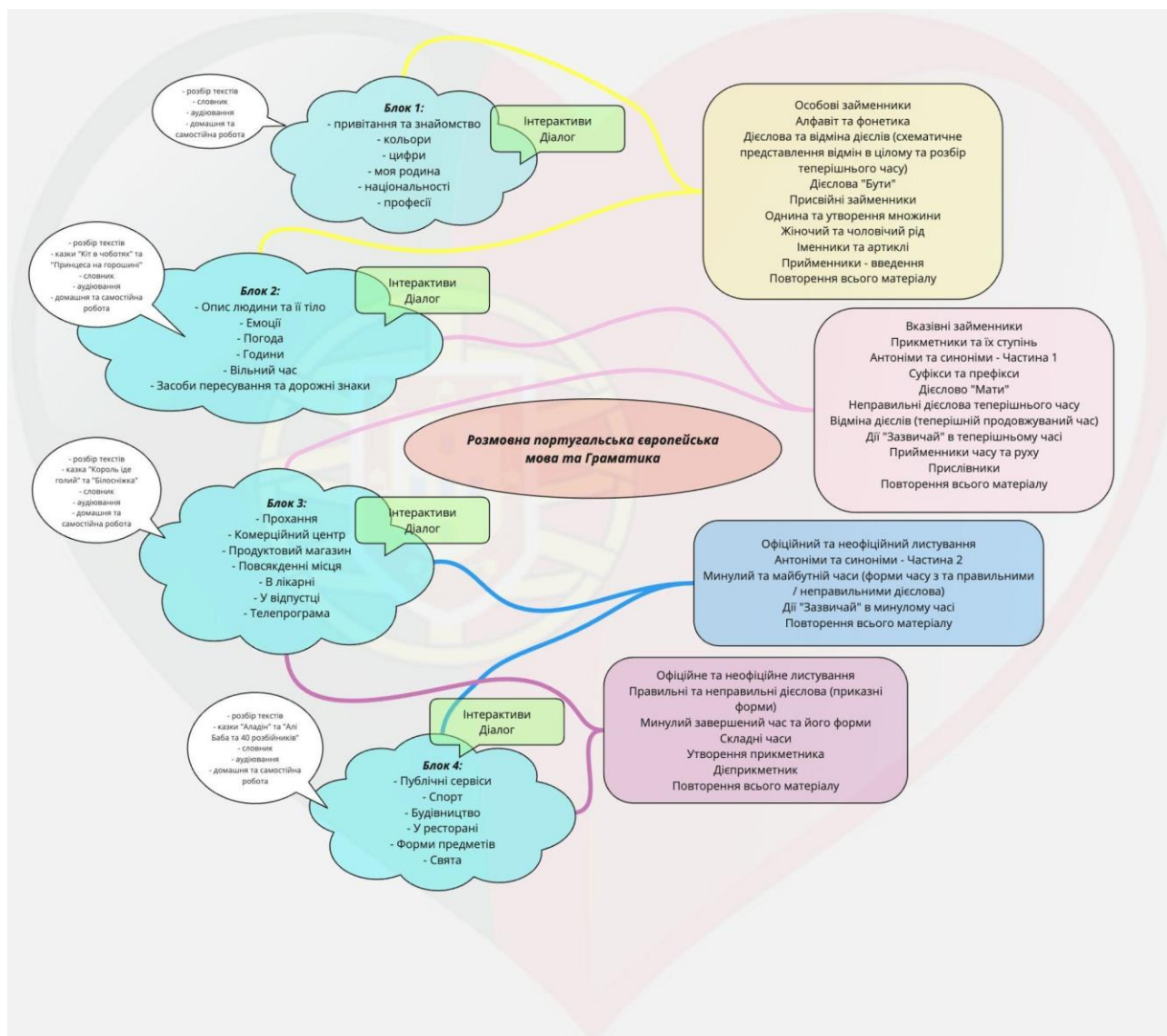
- Ao fundo
- Cheirinho
- Derreter
- Lamber
- Resistir à tentação
- Fazer vista grossa
- Provar
- Cobrir
- Rechear
- Saco de pasteleiro
- Mole
- Pinga
- Eis
- Chantili

TPC
Придумайте речення з новими словами

— Vamos, toca a trabalhar! Em cima da mesa há bolos para cobrir de chocolate e rechear com um saco de pasteleiro!
— Não é fácil trabalhar com um saco de pasteleiro. É mole e pinga... mas eis que aparece uma flor branca, uma flor feita de chantili...

Структурна модель змісту курсу розмовної європейської португальської мови

**Кваліметрична модель оцінювання розмовної
європейської португальської мови**

фактор - Ф	ваго міст ь - m	критерії	ваго мість - v	коефіцієнт відповідно сті -К	значення коефіцієнта відповіднос ті	часткова оцінка критерії в	цінка
1. Лексика	0,3	1.Знання базової лексики	0,1	K1	0,9	0,09	0,08
		2.Знання тематичної лексики (їжа, подорожі, дім, лікарня)	0,1	K2	1	0,1	
		3.Вживання лексики у спонтанному мовленні	0,03	K3	0,5	0,02	
		4. Розуміння слів у контексті	0,03	K4	0,7	0,02	
		5.Поповнення словникового запасу через вправи та інтерактивні інструменти	0,04	K5	1	0,04	
2. Граматика	0,45	6. Розуміння граматичних правил	0,1	K6	0,75	0,08	0,22
		7.Використання граматики у мовленні	0,1	K7	1	0,1	
		8. Правильність побудови речень	0,1	K8	1	0,1	
		9.Розрізнення граматичних часів	0,08	K9	1	0,08	
		10.Застосування граматики у письмових роботах	0,07	K10	1	0,07	
3.Аудіювання	0,15	11.Розуміння мовлення на слух	0,04	K11	0,3	0,01	

		12.Розпізнавання слів у швидкому мовленні	0,05	K12	0,4	0,02	
		13.Сприйняття автентичної мови	0,04	K13	0,65	0,03	
		14.Розуміння питань у діалозі	0,01	K14	0,1	0	
		15.Здатність відповідати на почуте	0,01	K15	0,6	0,01	
4.Інтерактив	0,1	16.Використання інтерактивних вправ (вікторини, тести, кросворди)	0,02	K19	0,8	0,02	0,01
		17.Активність у діалогах та рольових іграх	0,02	K20	0,75	0,02	
		18.Використання правильної вимови	0,02	K21	0,5	0,01	
		19.Ведення бесіди без довгих пауз	0,01	K22	0,75	0,01	
		20. Здатність розуміти нову лексику в контексті розмови та адекватно відповідати	0,01	K23	0,8	0,01	
		21.Використання ігор, карток і вікторин для закріплення матеріалу	0,01	K24	0,3	0	
Загальна оцінка в частках одиниці	1					0,82	

